

Çin: İnsanlığın Dörtte Biri, Kurtuluşun Yeni Tepelerine Tırmanıyor

29.06.2021 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Okumakta olduğunuz yazı, Raymond Lotta'nın "Bildiğinizi Düşündüğünüz Şeyi Bilmiyorsunuz: Komünist Devrim ve Kurtuluşa Giden Gerçek Yol: Tarihi ve Geleceği" adlı röportajının Çin devrimi üzerine olan 3. bölümünden alınmıştır.

Soru: Bu bizi 1949 Çin Devrimi'ne getiriyor. Orada komünistlerin nasıl iktidara geldiğine dair bir şeyler söyleyebilir misiniz?

RL: Bu, çok geniş bir toplumsal ve siyasi alt üst oluş, olağanüstü cesaret ve fedakarlıkla gerçekleşen kitlesel bir devrimci silahlı mücadeleydi. Fakat bu devrimin nasıl iktidara geldiğini anlamak için, tarihsel oluşumunu anlamamız gerekir.

19. yüzyılda dünyanın önde gelen kapitalist güçleri Çin'e nüfuz etmeye, askeri ve ekonomik yollardan oraya girmeye başladı. Kendilerine ticari avantaj veren anlaşmaları dayattılar. Çin'i yabancı nüfuz alanlarına böldüler; bunun anlamı, bir güç, ülkenin bir kısmını kontrol edip, yağmalayıp sömürürken, bir başkasının başka bir bölgede aynısını yapmasıydı. Çin uzun süre monarşiyle yönetildi. Monarşi 1911 yılında isyancı subaylar ve sivil muhaliflerin ayaklanmasıyla devrildi ve 1912'de Cumhuriyet ilan edildi. Fakat Cumhuriyet zayıftı ve yoz eski düzen tarafından zayıflatıldı. Savaş baronları ülkeyi, derebeylikler benzeri mini devletlerine böldüler. Bütün bunlar emperyalizmin, özellikle de Japon emperyalizminin ülkeye girip darp etmesini kolaylaştırdı.

Bir Devrim Doğuyor

Soru: Şu halde, Mao ve komünizm nerede devreye girdi?

RL: Çin halkının bu yabancı kontrolünden kurtulmak için, çoğu zaman devasa ayaklanmaları da içeren farklı girişimleri olmuştu; cesur köylü ayaklanmaları olmuştu. Fakat bunlar Çin toplumunun koşullarını temelden değiştirmeyi başaramadı. Bolşevik devrimi denklemini büyük ölçüde değiştirdi. Çin gençliğinin ve aydınlarının bir kısmını uyandırarak, onları komünizme yönelecek şekilde esinlendirdi. Çin Komünist Partisi 1921 yılında kurulmuştu. 1927'den itibaren Çin Komünist Partisi ile, başlangıçta bir milliyetçi parti-hükümet olan, fakat daha sonra farklı emperyalist güçlerin desteklediği gericiiler tarafından ele geçirilen Guomintang arasında sert mücadeleler yaşandı. Komünist hareket, Guomintang'dan gelen baskılara ve büyük kan banyolarına maruz kaldı. Bu ortamda Mao, özgürlüğü kazanmak için doğru bir siyasi ve askeri strateji geliştirdi ve daha sonra bu strateji için mücadele etti.

Temel bir dönüm noktası, 20. yüzyılın en olağanüstü askeri başarılarından biri olan Uzun Yürüyüş'tü. 1934 yılında Mao, devrimin güçlerini bir araya getirmek ve yeniden örgütlemek amacıyla 6 bin mil uzunluğundaki bir yürüyüşte 100 bin Kızıl Ordu savaşçısına ve komünist örgütçüye liderlik etti. Tehlikeli bataklıkları ve korkutucu dağları aştılar. Toprak ağaları ve gerici ordulara karşı savaştılar. Uzun Yürüyüş hedefine ulaştığı zaman bunu sadece 10 bin kişi başarmıştı. Fakat Uzun Yürüyüş sayesinde devrim ilerleyebildi. 1931 yılında Japon emperyalizmi saldırgan bir şekilde Çin'e doğru yayılmaya başladı ve 1937 yılında Çin'le savaşa girdi. Japon askeri güçleri Şanghay'ı ele geçirdi. Ele geçirdikleri Nankin başkentinde ise modern tarihin en kötü vahşetlerinden birini ele geçirdiler: 300 bin sivil sistematik olarak tecavüze uğradı, işkenceden geçirildi ve öldürüldü. Japonya, hammadde için, köle emeğiyle sanayi üretimi yapmak için Çin'i yakıp yıktı ve kimyasal silah kullanımını da dahil olmak üzere korkunç savaş suçları işledi. Bu, 1939-1945 İkinci Dünya Savaşı bağlamında, emperyalist güçlerin bir kez daha dünyayı şiddet yoluyla yeniden bölmeye çalıştığı sırada oluyordu.

Çin komünistleri, ulusal ve toplumsal kurtuluşun parçası olarak, Japon işgaline karşı savaşılmaya hazırdu. 1940 yılı itibariyle askeri güçleri yaklaşık 500 bin civarına çıkmıştı. Mao ve komünistler gösteriler düzenleyerek Çin halkına, Japon emperyalizminin işgalci güçlerine karşı ayağa kalkmaları ve mücadele etmeleri için öncülük ediyordu. 1945 yılında ise Çin'de Japon güçlerine yenilgiyi yaşattılar.

Fakat ülke mahvolmuştı. İkinci Dünya Savaşı sonucunda yaklaşık 14 milyon Çinli ölmüştü! Çin'in demiryolu ağının, başlıca otoyollarının ve fabrikalarının önemli bölümü tahrip olmuştu. Ve 1945'te savaş sona ererken, komünistlerin öncülük ettiği güçler ile, ABD emperyalistleri tarafından teçhizatlandırılan ve finanse edilen Guomintang güçleri arasında iç savaş patlak verdi. Dört yıllık yoğun çatışmaların ardından Çin devrimi 1949 yılında muzaffer oldu. Fakat ABD emperyalistleri kısa süre sonra Kore yarımadasına doğru ilerliyor ve Çin'i işgal etme ve nükleer silah kullanma tehdidinde bulunuyordu. ABD 7. Deniz Filosu Uzakdoğu'da konuşlanmıştı. Bütün bunlar, devrimin zaferinden sadece dokuz ay sonra başlayan Kore Savaşı sırasında oluyordu.

Devrim, bu koşullarda iktidara geldi. Bu inanılmaz zaferi kazanan Çin devrimi, dünyanın ezilenleri için bir yol gösterici, emperyalizm için de bir hedef oldu. Dönemin komünist hareketindeki geleneksel akla göre, yüz milyonlarca köylünün olduğu Çin gibi geri bir ülkede, komünizme yol açacak sömürgecilik karşıtı bir devrim gerçekleştirmek mümkün değildi. Mao, ezilen uluslar için devrimci bir yol belirleyerek komünizm bilimini daha fazla geliştirdi ve uyguladı - bu tür ülkelerde özgürleştirici bir devrim gerçekleştirmek için hem siyasi program, hem de askeri strateji geliştirdi. Ve Mao'nun atılımı, dünya çapında devrim için büyük içerimlere sahip oldu.

Devrimin Arifesinde Çin

Soru: 1949 yılında Çin toplumu neye benziyordu?

RL: Çin, yarı-feodal bir toplumdur. Nüfusun büyük çoğunluğu, derebeyliğin acımasız ve keyfi yönetimine tabi olan, yoksul köylülerdi.

Köylüler derebeyinden toprak kiralar, derebeyi ise mahsuller iyi olduğu zaman köylünün yarattığı zenginliğin yarısını alabilir, tahılı rant olarak alırdı. Mahsulün kötü olduğu yıllarda daha da fazlasını alırdı. Köylü, elinde kalanı tutardı ve iyi dönemlerde bile bu genellikle yeterli olmazdı. Bu yüzden köylü tefecilerden borç almak zorunda kalır, her yerde yüzde 30'dan yüzde 100'e kadar faiz öderdi. Bunun en tepesinde köylü, hükümet yetkililerine vergi ödemek zorunda kalırdı. Kıtık yıllarında - ki bu sıklıkla gelirdi - köylüler yaprak ve ağaç kabuğu yiyecek noktaya gelir ve hatta diğerlerinin yaşayabilmesi için çocuklarından birini satmak gibi korkunç bir şeye

zorlanırlardı. Kıtık normal hayat deneyiminin bir parçası olarak görülürdü; bir köylünün hastalık veya yaşlılık gibi, bekleyebileceği şeylerden biriydi.

Kadınlar için hayat, yaşayan bir cehennemdi. Kadınların dövülmesinden, görücü usulü evliliklerden ve zorla fuhuştan söz ediyorum. Çin toplumundaki en baskıcı ve iğrenç adetlerden biri, demir ayakkabı giydirmeye pratiğiydi. Yedi ve sekiz yaşında kızların ayakları, ayak kemerleri kırılıncaya ve tırnakları kalıcı olarak içeride kalıncaya kadar sıkılırdı. Bu korkunç pratik, kadınların ayaklarını küçük tutmak ve kadınları yürürken sallanmaya zorlamaktı. Ataerkil Çin toplumunda bunun erotik ve estetik olduğu düşünülürdü. Yoğun acı, eski bir deyişte ifadesini bulmuştu: “her sıkılı ayak çifti için gözyaşı dolu bir kova”. Demir ayakkabı giydirmeye, Çin kadınlarının devrimden önce içinde bulunduğu koşulların sembolü haline gelmişti. Şehirlerde durum umutsuzdu. Şanghai’da, İkinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesinden önce, her yıl sokaklardan 25 bin ceset toplanırdı. Tekstil fabrikalarında genç kadın işçiler geceleri kilitlenirdi. Şanghai aynı zamanda farklı yabancı güçler tarafından taksim edilmişti.

Çin, gelişmemiş bir sanayi temeline sahipti ve temel olarak sigara ve tekstil ürünleri gibi hafif manüfaktür mallar üretirdi. Ülkede 500 milyon kişi yaşıyordu, fakat Batı tıbbi eğitimi almış sadece 12 bin doktor vardı. Her yıl enfeksiyon ve parazitten kaynaklı hastalıklarda dört milyon kişi ölüyordu. Beklenen ortalama ömür 32 yıldı. İnsanlar o denli umutsuzdu ki, devasa bir afyon bağımlılığı düzeyi vardı. 60 milyon kişi afyon bağımlısıydı. İşte bu nedenle halk devrim yaptı. İşte bu nedenle eski sömürücü sınıfları devirmek ve onların devlet sistemini yıkmak gerekiyordu.

Kitleleri, bütün toplumu dönüştürmek için seferber etmek

Çin devrimi tam da bunu yaptı. Yeni bir devlet iktidarı, işçi-köylü ittifakı temelinde bir proletarya diktatörlüğü biçimi kurdu. Bu yeni devlet halkın haklarını korudu, karşı devrimi ortadan kaldırdı ve toplumun baştan aşağı dönüştürülmesini ve dünya devriminin desteklenmesini mümkün hale getirdi. Şehirlerde ve kırsal alanlarda, toplumun her düzeyinde yeni kurumlar oluşturuldu. Bunlar Komünist Parti öncülüğündeydi, ancak eskiden sömürülen milyonlarca ve milyonlarca insanı, toplumu dönüştürmek ve yönetmek için inisiyatif almak üzere içine alıyordu. Biliyorsunuz, bin yıllardır ezilenlere, bir çift çalışan elden başka bir şeymiş gibi muamele

edilmemiştir. İşte şimdi ezilenler ayağa kalkma, halkın kurtuluş ordusunun ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel hayatı dönüştürmesine destek verme hakkına ve kapasitesine sahipti. Mao ve Çin Komünist Partisi önderliği altında Çin Devrimi, derhal koşulları değiştirmeye koyuldu.

Soru: Nereden başladılar?

RL: İlk önlemlerden biri toprak reformuydu. 1950'lerin başı itibariyle yeni devrimci devlet, Çin'in ekilebilir arazilerinin yüzde 30-40'ını feodal-sömürücü sınıflardan alarak yaklaşık 300 milyon köylüye dağıtmıştı. Çin toprak reformu, dünya tarihindeki en büyük kamulaştırma, mülkiyet dağıtma ve borcu kaldırma olayıydı. Bu, Parti'nin öncülüğünde aşağıdan gerçekleşen, gerçek bir kitle hareketiydi. Stalin yönetimi altında Sovyet kırsalında gerçekleşen, daha ziyade yukarıdan aşağı olan deneyimden farklıydı.

Çin'in her yanında köylüler, toprağı, aletleri ve hayvanları bölüştü. Eski derebeyleriyle karşı karşıya geldiler. Eski toplumda nasıl acı çektiklerini ve yeni toplumda nasıl çiftçilik yapabileceklerini tartışmak üzere kitle toplantıları düzenlediler. Siyasal yaşama girdiler, eski atanmış köy memurlarını görevden aldılar ve yerlerine seçilmiş konseyler geçirdiler. Boş inançları bir tarafa bırakarak bilim üzerine çalışmaya başladılar. Kadınların hiçbir zaman eşit muamele görmediğı bir ülkede, sadece erkekler değil, kadınlar da toprak aldı. Devrim, feodal baskının kesin olarak üstesinden geldi.

Soru: Kadınların toprak aldığından bahsettiniz, kadınlar için başka ne tür değişimler oldu?

RL: Burada biraz geriye gidelim. Daha önce Sovyetler Birliğı'nde, özellikle de yaklaşık ilk on yıl içinde yapılanlardan bahsettim ve bunu dünyanın geri kalanıyla karşılaştırarak yaptım. Gerçekten de bu meselenin - kadınların evrensel olarak ezilmesinden bahsediyorum - ele alındığı ilk yazıların yazıldığı 1700'lerin sonlarına kadar "mesele" olarak bile görülmediğini kavramamız gerekir. Marx ve Engels en başından beri bunu komünist devrimin bir parçası olarak gördü ve Engels buna dair temel bir eser—Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni — yazdı; burada, ayrıntılı olarak bu baskının nasıl ortaya çıktığını ve çok geniş çizgilerle, komünist toplum mücadelesinde bunun nasıl ortadan kaldırılabilceğini ortaya koydu. Bu nedenle bu, bir yandan gezegendeki en ileri anlayış ve pratikti, ancak bütün bunlar - Engels'in çığır açıcı teorik çalışması, Sovyetler Birliğı'ndeki dönüşümler, hatta Çin'de gerçekleşen, bahsedeceğim ilk

atılımlar - birçok bakımdan henüz ilk adımlardı. İlk adımlar, fakat dev adımlar. Buna toprak sahibi olma gibi şeyler de dahildi ki bu, bir çok bakımdan henüz feodalizmden çıkamamış bir ülke bağlamında büyük bir şeydi. Bu yüzden, özgürleştirilmiş Çin'de 1950 yılında, yeni bir evlilik kanunu çocuk evliliklerine ve görücü usulü evliliklere son verdi. Yeni kanun, erkekler için olduğu gibi kadınlar için de boşanma hakkını güvence altına alıyordu. Ancak Mao devrimin, kanunlardan fazlası olduğunu vurguluyordu. Halk, kitle seferberliği yoluyla toplumu değiştiriyordu, ancak bu, baskıcı toplumsal ilişkileri ve geri fikirleri dönüştürme, değerleri ve düşünceleri de değiştirme mücadelesine derinden bağlıydı.

Toprak reformu vardı, kadınların erkek otoritesinin objeleri gibi ele alınmasına karşı mücadele vardı, ailenin dar sınırlarına karşı, aşiret otoritesine karşı mücadele vardı. Bu noktada çok önemli bir şey olarak Parti, toprak reformu ve tarımın kooperatif biçimleri için mücadelede dullara ve yetimlere dayanma pratiği geliştirdi, bu ise, en fazla ezilenleri sürecin içine çekti ve kadınları, çok dinamik bir biçimde kamusal hayata daha fazla çekti. Toplumda geniş olarak, kadının ikinci cins olduğu nosyonuna karşı ideolojik mücadele vardı. Mao, "kadınlar göğün yarısıdır" sloganını popülerleştirdi. Bu sadece bir eşitlik deklarasyonu değil, bunun önünde duran bütün engelleri kaldırma çağrısıydı. On yıldan daha az bir zaman içinde fuhuş, temel bir sosyal olgu olmaktan çıktı; geçmişte bunu yapmaya zorlananların üzerinden utanç kaldırıldı ve yeni, üretken bir hayat mümkün oldu. Kadınlar büyük şehirlerin sokaklarında korkmadan yürüyebiliyordu. Demir ayakkabı giydirme pratiği kesin olarak kaldırıldı. Ve bütün bunlar 1966'da başlayan Kültür Devrimi ile daha da ileriye gitti - bundan biraz sonra bahsedeceğim.

Soru: Çin'in savaştan sonra yıkılmış olduğunu söylediniz. Yeni iktidar bununla nasıl baş etti?

RL: Şehirleri temizlemek için kitle kampanyaları başlatıldı. Kolera ve diğer epidemik hastalıklar yok edildi veya kontrol altına alındı. Yeni fabrikalar ve işçi konutları inşa edildi. Hastaneler ve tıp okulları inşa edildi. 1965 yılı itibariyle Çin, 200 bin daimi doktor eğitmişti. Ülke çapında yeni bir eğitim sistemi oluşturuldu. Kitlesele okuma-yazma kampanyaları başlatıldı. Her türden gönüllü kırsala gitti ve 1950'lerin sonları itibariyle köylülerin çoğu temel okuma bilgisine sahipti. İşte devrim bunu mümkün kılmıştı. Kitle tedavisi ve eğitimi yoluyla afyon bağımlılığı musibeti defedildi. Bağımlı olmuş insanlar artık üretken bir şekilde çalışabiliyordu... çünkü tarımsal

mahsullerin toplumun iyiliği için ekilebilmesi de dahil olmak üzere, toplumsal ihtiyacı karşılayan yepyeni bir ekonomi kurulmuştu. En önemli şey, en değerli şey, halk ve onların sağlıklı olabilmesi, öğrenebilmesi, katkı yapabilmesiydi.

Çözülenmemiş bir sorun: Toplum için hangi yön?

Soru: Bunlar büyük ilerlemelerdi.

RL: Evet, fakat toplumun gideceği yön sorusu çözülmemişti.

Soru: Bununla neyi kastediyorsunuz? İktidara sahiplerdi, değil mi?

RL: Bir an geriye gideyim. 1949'da devrim iktidara geldiği zaman Mao, Pekin'deki Tiananmen Meydanı'nda ünlü konuşmasını yaptı. Kalabalıklara, "Çin halkı ayağa kalktı" diye seslendi. Fakat anın ötesine bakıyordu ve "bunun yalnızca başlangıç, uzun bir oyunun sadece kısa açılışı" olduğunu söylüyordu.

Bu Mao'nun, devrimin duramayacağını şiirsel biçimde söylemesiydi. Ekonominin sosyalist dönüşümü, yeni siyasi kurumların yaratılması ve ortak çıkarlar için çalışmanın yeni değerlerinin şekillendirilmesi üzerine kurulu yeni bir aşama giriyordu. Devrim devam etmeliydi. Komünist devrimin amacı, toplumun ve dünyanın sınıflara bölünmesine son vermek ve yeni bir "dünya insanlık topluluğu" yaratmaktır. Marx, komünizmin özünü ortaya koymak için bu çok betimleyici ifadeyi kullanmıştı: "iki radikal kopuş"... geleneksel mülkiyet ilişkilerinden ve geleneksel fikirlerden kopuş. İşte bu nedenle, tanımladığım bu ilk dönemlerdeki değişiklikler, heyecan verici olduğu kadar, henüz "başlangıç"tı.

Fakat Çin Komünist Partisi içinde çok farklı bir vizyona sahip kuvvetli güçler vardı. Onlar Komünist Parti'ye temel olarak milliyetçi nedenlerden ötürü katılmıştı. Çin, yabancı güçler tarafından aşağılanmıştı; 1911 devrimi ülkenin geriliğinin ve bağımlılığının üstesinden gelmeyi başaramamıştı. Onlar devrimi, Çin'i modern, endüstriyel bir güce çevirmenin bir aracı olarak görüyorlardı. Onlar Mao ile ters düşen bir fikirdeydi: siyasal-sosyal devrim 1949'da temel olarak bitmişti. Onların görüşüne göre şimdi görev, esas olarak ekonomik modernleşmeydi. Onlar, hızlı bir sanayileşme programını savunuyorlardı. Onların gözünde kalkınma, daha sonra kırsala

damlayacaktı. Vizyonları onları belli bir yöne taşımıştı: kaynakları büyük ve modern fabrikalara ve ileri teknolojiye yoğunlaştırmak... büyük bir merkezi planlama aygıtı kurmak... uzman orduları yaratmak... insanları ücret ve prim teşvikleriyle motive etmek. Onlar Sovyet kalkınma modelini benimsiyorlardı.

Soru: Ve Mao aynı fikirde değildi?

RL: Evet. Mao, sanayiye inşa etme ihtiyacını görüyordu... Fakat tarımdaki köylülerin aleyhine olacak şekilde kaynakları kent bölgelerine yerleştirme temeli üzerine kurulu hızlı sanayileşme fikrine karşıydı. Teknolojinin, özellikle de Çin'in koşullarına uygun teknolojinin geliştirilmesini destekliyordu.... Ancak teknoloji ve deneyimin, halkın ve onların yaratıcılığının üstüne konulması fikrine karşıydı. İnsanların geçimliklerinin geliştirilmesini destekliyordu... Fakat dar anlamda halkın yakın maddi ihtiyaçlarına yönelerek halkın motive edilmesine karşıydı.

Mao, Parti içindeki başka liderlerin bu yaklaşımını, eşitsizliklerin güçlenmesine ve genişlemesine yol açacak ve kitlelerin inisiyatifini çalacak bir inisiyatif olarak gördü. O, kitlelerin toplumun tam anlamıyla efendisi olmasını sağlayacak ve yeni seçkinlerin oluşmasını engelleyecek bir yaklaşım arıyordu.

Ekonomik kalkınmayı planlamanız gerekir, ancak Mao, daha radikal, dinamik ve katılımcı bir planlama sistemine duyulan ihtiyacı görüyordu. Öncelikle, eğer Çin emperyalist saldırı ve müdahaleye karşı koyacaksa, yapması gereken şey kalkınmayı saldırıya açık şehirlerde ve kıyı bölgelerinde yoğunlaştırmak değil, sanayiye adem-i merkezileştirmektir. Fakat ben daha derin bir noktadan bahsediyorum, halk kitlelerinin toplumu bilme ve dönüştürme sürecine daha derinden taşımaktan bahsediyorum.

Bu nedenle Komünist Parti içinde toplumun yönü konusunda iki kamp arasında böyle bir ayrılık vardı. Bu muhafazakâr güçler Komünist Parti içinde de, toplum içinde de güç ve etki sahibiydi. 1949-76 döneminde, toplumun yönü konusunda, komünizme doğru ilerleme veya kapitalizme dönme konusunda Parti'nin en üst mercilerinde yoğun bir mücadele yürütülüyordu.

İlave bir boyut da var. Bob Avakian'ın ortaya koyduğu gibi, 1950'lerin ortasında Mao ve devrimci güçler, iki mirasa karşı mücadele yürütüyordu. İlk ve en önemli olarak, tarihsel olarak Çin üzerinde tahakküm kurmuş ve o sırada da Çin'i kuşatıp baskı yapan kapitalizmin ve Batı

emperyalizminin devam eden tehditlerine ve etkisine karşı mücadele ediyorlardı. İkinci olarak Mao, dejenere olup devlet kapitalizmine dönüşmeden önce de belirgin sorunları olan Sovyet kalkınma modelinin siyasi ve ideolojik mirasına ve etkisine karşı mücadele ediyordu. Devlet kapitalizmi derken, fabrikaların, madenlerin, ulaşımın - kısacası, üretim araçlarının - devlet mülkiyetinde olduğu, ancak devrimi desteklemek ve toplumsal ihtiyacı karşılamaktan ziyade, kapitalist “kâr yönetir” ilkelerine göre yönetildiği bir sistemden bahsediyorum.

Soru: Bundan biraz bahsettiğimizi biliyorum, fakat bu neden bir sosyalist kalkınma modeli değildir?

RL: Sovyet yaklaşımının veya modelinin sorunlarından biri, toplumun ana üretim kaynaklarında devlet mülkiyetine ulaşıldıktan sonra temel görevin üretici güçleri geliştirmek, elden geleni yaparak fiilen ekonomiyi inşa etmek olduğu yönündeki görüştü. Fakat Mao meseleye farklı bakıyordu. Bu görüşün, kitleleri maddi koşulları değiştirmeye ve kendilerini değiştirmeye, toplumun bütün sosyal ve ideolojik ilişkilerini değiştirmeye taşımayacağını savunuyordu. Aksine, bu komünizme giden “kendi yolunuzu üretin” modeli gerçekte, kitlelerin üzerinde bir konuma yerleşmeye başlayacak olan yeni bir ayrıcalıklı tabakanın ortaya çıkmasına yol açacaktı.

Mao o dönemde buna dair tam bir kuramsallaştırmaya gitmemişti. Ve sonraki yıllarda, Kültür Devrimi ile doruğa ulaşacak büyük mücadeleler olacaktı. Her ne kadar Mao, sosyalist toplumun niteliği ve komünizmin amacına ulaşma konusunda çığır açıcı bir anlayış ve komünizmin ne olduğuna dair yeni bir anlayış geliştirse de, bu mücadeleler çetin geçiyordu. Fakat 1950’lerin başlarındaki bu dönemde Mao şimdiden, benim “Sovyet modeli” olarak adlandırdığım şeyde gerçek sorunlar görüyordu.

İşte Çin’deki devrimci önderliğin karşı karşıya olduğu durum buydu. Çin Batı emperyalizminin, özellikle Çin’in baskılarına karşı ayakta durabilir miydi? Sovyetler Birliği’nin kanadı ve kontrolü altına girme baskılarına direnebilir miydi? Yahut başka bir yoldan, özgürleştirici bir yoldan gidebilir miydi?

Büyük İleri Atılım

1958 Büyük İleri Atılım'ı, bu başka yolu şekillendirmeye başladı. Kırsalda değişim yönünde muazzam bir potansiyel ve coşku vardı. Ve devrimci önderlik, bunu kuvvetli bir dönüşüm gücüne çevirebilirdi.

Soru: Büyük İleri Atılım hakkında çok fazla kafa karışıklığı ve yanlış bilgi var. Bu neyle ilgiliydi? Ayrıca Büyük İleri Atılım'a yönelik saldırılardan da söz etmenizi isterim.

RL: Kırsaldaki Büyük İleri Atılım'ın merkezinde, komünler vardı. Komünler köylüleri, ekonomik faaliyet, siyasi ve sosyal faaliyet, milis ve yönetim bakımından birleşecek şekilde bir araya getirdi. Bu yeni bir şeydi. Bunlar kitlelerin, özellikle de eski ezilen ve sömürülen kitlelerin Parti önderliği altında iktidarı ifa ettiği iktidar birimleriydi. Özellikle kırsalda, toplumun üretici tabanını değiştiriyorlardı. Ve bunu yaparken, bunun parçası olarak halk arasındaki ilişkileri değiştiriyorlardı.

Komünler, bir süreç içerisinde şekillendi. Köylüler, büyük toprak reformu hareketinin içinde yer almışlardı, eski toprak ağalarına karşı ayağa kalkmış ve toprak, aletler ve hayvanlar edinmişlerdi. Fakat işler orada durmadı. Devrimci önderlik halkı, karşılıklı yardım ekipleri oluşturmaya, her birinin çiftçilik faaliyetlerine yardım etmeye ve aletlerini paylaşmaya teşvik etti... Daha sonra köylülerin bir araya geldiği ve bireysel olarak mülkiyetine sahip oldukları toprakları, hayvanları ve büyük aletleri kolektif olarak kullandıkları kooperatifler oluşturuldu... Daha sonra daha büyük kooperatifler oluşturuldu.

İnsanlar birlikte, yeni biçimlerde çalışıyor ve birlikte çalışmanın ve kaynakları paylaşmanın faydalarını görüyorlardı. Artan sayıda köylü arazi tapularını yakmaya başladı, çünkü çalışıyor ve bu yeni düzenlemelerden güvenlik sağlıyorlardı. Bir kırsal alanda köylü kooperatifleri, kuru arazileri sulamak için dağlardan su getirme yönünde dev bir projeye başlamak için diğerlerine katıldı. Mao bunu değerlendirdi ve bu, komünler için bir model haline geldi.

Soru: O halde komünler ne yapıyordu?

RL: Halk birlikte mobilize olabiliyor ve her tür enerji ve yaratıcılığı açığa çıkarabiliyordu. Arazileri ıslah etmek, ağaçlar dikmek, yollar inşa etmek için çalışıyorlardı. Sulama projeleri ve doğal afetlere karşı korumak üzere çeşitli su baskını önleme projeleri inşa ettiler. Gıda üretiminin

ihtiyaçlarını karşılamak için daha rasyonel yollardan traktör ve makine kullanmak mümkün hale geldi, zira toprağın mülkiyeti kolektifti. Kırsalda küçük çaplı endüstriler de - gübreleme, çimento fabrikaları ve küçük hidroelektrik tesisleri - kuruldu. Köylüler teknolojiye hakim olmaya başladı, bilimsel bilgi yayıldı ve yerel düzeylerde yepyeni bir şekilde sorunları çözmek ve yenilikler yapmak mümkün hale geldi.

Kentle kır arasındaki ve köylülerle işçiler arasındaki farklar bu ve başka yollardan ele alınıyor ve dönüştürülüyordu. Bu çok önemliydi, çünkü şehir ve kır alanları arasındaki eşitsiz gelişim, bir toplumsal ve sınıfsal ayrıcalık ve tahakküm kaynağıdır. Tarihsel olarak kapitalist gelişme ve sanayileşme, şehirlerin kırsal kaynaklarını kendine çekmesini içermiş, kırsal alanlardaki çiftçiler sattıkları tarımsal ürünler için düşük ücretler almış ve satın aldıkları üretilmiş mamuller için çok daha fazlasını ödemişlerdir. Bu türden eşitsiz kent-kır ilişkileri, kırsalın yoksullaşmasına katkıda bulunur ve Üçüncü Dünya'daki pek çok çiftçi-köylüyü kırsal alanları terk ederek şehirlerin gecekondu mahallelerine göç etmeye zorlar.

Büyük İleri Atılım'ın önemli bir özelliği, kadınların ezilmesine nasıl meydan okuduğuydu. Kadınlar artık aile bazlı üretimin boğucu darlığı tarafından kısıtlanmıyor ve bunun içine hapsolmuyorlardı. İnsanlar evden dışarı çıktılar. Büyük İleri Atılım, komünal mutfaklar ve yemek odaları, kreşler ve ev onarımları yarattı. Kadınlar, yeni bir toplum yaratma savaşının girdabının içine girdiler. Eski alışkanlıklar ve değerler sorgulanıyordu. İnsanlar boş inançlara, kaderciliğe ve hala var olan, görücü usulü evlilik gibi feodal adetlere karşı mücadele ediyorlardı.

Komünler ayrıca ilk ve orta okul ağları ile, tıbbi klinikler oluşturdu.

Bu, Çin'in emperyalist saldırıya direnmesini ve dünya devrimini desteklemesini sağlayacak teknik ve endüstriyel becerilerle, özgüven ve dengeli kalkınmayı geliştirmenin bir yoluydu.

Komünler, devrimin o zaman kadar başardıkları bakımından bile kitlelerin toplumun bütün alanlarına doğrudan katılımında bir atılımı ifade ediyordu.

Makul ve rasyonel bir kalkınma yolu

Soru: Fakat Büyük İleri Atılım'la ilgili herhangi bir anti-komünist kitabı veya makaleyi okursanız, hepsinin bu süreci "akıl dışı ve irrasyonel" olarak tanımladığını görürsünüz.

RL: Size akıl dışı ve irrasyonel olanın ne olduğunu anlatayım. Yerel ekosistemlere zarar veren ve köylüleri kırdan şehirlere, gecekondu mahallelerine sürükleyen petrol bazlı gübre makinelerini devasa düzeyde üretmek ve ihraç etmek için tek mahsullü uzmanlaşmaya dayanan şirket merkezli tarım işletmeciliği... İşte akıl dışı olan budur. Önceden gıda ekimi için kullanılan araziler etanol gibi yakıt ürünleri yetiştirme amaçlı arazilere çevirmek, insanlar aç kalırken ihracat için egzotik çiçekler ürettiğiniz ihracat yönelimli bir tarımın geliştirilmesi... İşte akıl dışı budur. Ülkeleri önceden tahmin edilemeyen dünya fiyatlarına tabi olan temel gıdalar için artan ölçüde dünya pazarına bağımlı hale getirmek... İşte irrasyonelliğin ve akıl dışılığın zirvesi budur.

1995-2011 yılları arasında 250 bin Hindistanlı yoksul çiftçinin Monsanto gibi tarım işletmeciliği ağlarının esareti altına girdikleri ve bu firmaların tekellerine aldıkları tohum ve gübrelere para ödeyebilmek için borçlanmaları nedeniyle intihar etmeleri, tarım ve bilimsel bilgi üzerinde emperyalist tahakküm ve kâr üzerine kurulu olan akıl dışı ve irrasyonel bir ekonomik örgütlenme biçiminin trajik sonucudur.

1996 yılında Manila'daydım ve insanlar beni, Dumanlı Tepe diye adlandırılan yere götürdü. Burası, insanların kullanıp veya satıp hayatta kalmak için ne bulabiliyorlarsa topladıkları, devasa bir döküm yeridir. Burada ateş dumanları ve zehirli dumanları vardı (adı da buradan geliyor). Bu insanların çoğu, yer değiştirmek zorunda kalan köylülerdi. Ve bu, Filipinler'in, bana halkın yediği besinler arasında bulunmadığı söylenen kuşkonmaz gibi sözde "geleneksel olmayan tarımsal ihracatlar" yapmaya zorlandığı bir dönemde oluyordu. Geçmişte pirinç eken, ancak tapusu olmayan kadınlardan bazıları, mamul değişikliği yapma baskıları altında artık çiftçilik yapamaz hale gelmiş ve Manila'ya göç etmişlerdi; burada çalışabilecekleri tek alan da seks ticaretiydi. Bu çılgınlıktır.

Her gün 18 bin çocuğun açlıktan ve önlenebilir hastalıklardan öldüğü bir dünyada yaşıyoruz. Akıl dışı olan budur.

Halkın temel ihtiyaçlarını karşılama ve sürdürülebilir bir tarım geliştirme açısından, bütün bu köleleştirici bölünmeleri kaldırma açısından, insanlığın çıkarına olanın açısından, Büyük İleri Atılım tamamen rasyoneldi. Mao'nun politikayı ekonomik kalkınmanın "emrine verme" diye adlandırdığı şeyin bir örneğiydi ve halkın ihtiyaçlarına hizmet eden, toplumun devrimci

dönüşümüne katkı yapan bir ekonomi yaratıyordu.

Büyük İleri Atılım ve daha sonra Çin Devrimi süresince Çin, insanlık tarihinde eşi olmayan bir şey yapıyordu. İlk defa bir ekonomik kalkınma ve sanayileşme süreci, eş zamanlı olarak kaotik bir kentleşme süreci değildi.

Kıtlık hakkındaki gerçek

Soru: Fakat bir kıtlık vardı ve bunun Mao'nun kayıtsızlığından, kırsalda fanatik işler yapmaya, mümkün olduğunca köylü emeği elde etmeye çalışmasından ve halkın refahıyla ilgilenmemesinden kaynaklı olduğu varsayılır.

RL: Bunun hakkında konuşmak ve havayı çokça çarpıtmadan temizlemek istiyorum. İlk olarak, anlattığım gibi Büyük İleri Atılım kayıtsız değildi ve bu sürece tutarlı politika amaçları kılavuzluk ediyordu. Köylü kitlelerinin enerjisini ve coşkusunu harekete geçirmişti. 1959 sonlarında büyük bir gıda krizi başladı ve 1960 yılında daha da kötüleşti. Fakat bu Mao'nun politikalarından veya kayıtsızlığından kaynaklı değildi. Açlık krizi, benim tarif ettiğim şeylerin - komün sistemi, biçimlendirilen çeşitlendirilmiş ekonomik yol, yahut ıslah projeleri - hiçbirinin sonucu değildi. 1960-61 yıllarının kıtlık boyutuna ulaşan zorlukları, karmaşık nedenlere sahipti.

Öncelikle, 1959 yılında gıda üretiminde keskin bir azalma vardı. Çin, yüzyıl içindeki en büyük iklim felaketlerini yaşamıştı. Taşkınlar ve kuraklıklar, Çin'in tarımsal topraklarının yarısından fazlasını etkilemişti.

İkinci olarak uluslararası durum, Çin'deki gelişmeleri etkileyen bir hal aldı. Devrimci Çin ile Sovyetler Birliği arasında keskin bir ideolojik mücadele vardı. Daha önce söylediğim gibi, Sovyetler Birliği artık sosyalist değildi; 1950'lerin ortaları itibariyle yeni kapitalist güçler iktidara gelmişti. Sovyet liderliği uluslararası komünist hareketi, revizyonist bir çizgi etrafında konsolide ediyordu. Ben revizyonizm derken, kapitalizmin temel ilişkilerine değmeyen reformist politikaları meşrulaştırmak için Marksist terminolojinin içine saklanan kapitalist ve anti-devrimci bir görüşü kastediyorum. Mao, Sovyetler Birliği'nin sosyalist yolun dışına çıktığı ve dünya devriminin çıkarlarını ABD emperyalizmine sattığı analizinde bulunmuştu. Bunu ifşa etti.

Sovyetler, danışmanları ve teknisyenleri geri çekerek, yardımı keserek, bitmemiş sanayi tesislerinin planlarını yürüterek misilleme yaptı. Bu, Çin ekonomisinde alt üst olmalara yol açtı. Ekipman için beklenen parçalar yoktu ve başlangıçtaki ekonomik plan akamete uğradı. İlave olarak Sovyetler Çin'e, Kore Savaşı sırasında temin edilmiş askeri teçhizatlar için bir borç yükü bıraktı.

Bu nedenle önce iklim felaketi nedeniyle gıda üretiminde ani ve keskin bir azalma yaşandı, arkasından da Sovyetlerin gıda yardımlarını aniden geri çekmesi, ekonomide ilave zarar ve aksamalara yol açtı.

Üçüncü olarak, Maocuların yaptığı bazı politika hataları da vardı. Bir sorun, pek çok kırsal alanda önemli düzeyde köylü emek zamanının tarım dışı projeler için harcanmasıydı. Bu, gıda üretimini yaraladı. Bir başka sorun, komünlerin başlangıçta hayli büyük olması ve tarım üretimini, gelirin dağılımını ve diğer faaliyetleri, komün yapısı içinde oldukça yüksek ve merkezileşmiş bir düzeyde örgütlemeye ve yönetmeye çalışmasıydı. Daha fazla esnekliğe gerek vardı.

Dördüncü olarak, üst düzey devrimci önderlik, özellikle açlık durumu hızla kötüleşirken, yerel alanlarda gerçekte olanlar hakkında istenildiği kadar güvenilir bilgi alamıyordu. Bir yandan, Büyük İleri Atılım'ın deneyimi ve dev değişiklikleri kurulu planlama prosedürlerinin ve raporlama sistemlerinin bir bölümünü akamete uğratmıştı. Diğer yandan, merkezi liderliğin ihtiyaçları karşılama baskısı ile dönemin sevinçten havalara uçma ruhunun birleşmesi, yerel liderlerin çoğu zaman tahıl ve diğer çıktı rakamlarını abartması sonucunu getirdi. Bütün bunlar birleşerek, önceliğin ihtiyaç duyulan şeyin tam resmini çıkarmasını zorlaştırdı ve bu, hızlı yanıt verebilme becerisini etkiledi.

Gerçek bir kriz vardı. Fakat önderlik, bu krize yanıt verdi. Araştırmalar gerçekleştirildi ve ayarlamalar yapıldı. Devlete verilecek tahıl miktarı aşağı çekildi. İnsanların gıda üretimine daha fazla zaman ayırabilmesi için, bazı tarım dışı projelerde kısıntıya gidildi. Daha fazla esneklik yaratmak için komünlerin ölçeği küçültüldü. Ülke çapında tahıl karneye bağlandı ve sıkıntılı bölgelere acil tahıl tedarikleri yapıldı. Şehirlere yardım etmek ve komünlerin daha fazla tahılı elde tutmasını sağlamak için tahıl ithalatı yapıldı - her ne kadar bazı Batılı emperyalistlerin

getirdiği ticaret ambargosu devrimci Çin için ilave engeller yaratmış olsa da.

Ve gerçekten de komün yapısı, kooperatif kurumları ve değerleri, halkın sorunlarla baş etmek için bir araya gelmesini mümkün kıldı. Kıtık, tanımladığım nedenlere sahipti. Ona, halkın ihtiyaçlarına ve devrimin daha fazla ilerletilmesine dayanan bir şekilde yanıt verildi. Bir karşılaştırma yapmak gerekirse İkinci Dünya Savaşı sırasında Hindistan'da 1,5 ila 3 milyon insanın ölümüne neden olan bir kıtlık yaşanmıştı. Bunun nedeni İngiliz hükümetinin savaş sırasında uyguladığı tedarik ve fiyat politikasıydı. Churchill bunu yapmıştı ve sebep olduğu acılardan haberdar olduktan çok sonra da bu politikada ısrar etti.

Afrika'da da emperyalist tahakkümün ve bu ekonomilerin tahrifatlarının, emperyalizm tarafından ateşlenen ve yararlanılan iç savaşların mirası olan korkunç kıtlıklar olmuştur - ve hâlâ da vardır. Bu örneklerde "destek" çoğu zaman sürdürülebilir, yeterli köylü tarımının daha da fazla altının oyulması olmaktadır. Bir örnekler dizisinde kıtlık, kapitalizmin-emperyalizmin ilişkileri nedeniyle ortaya çıkmakta ve şiddetlenmektedir. Çin devrimi örneğinde ise bütün bunlar, uzun süre Çin'in başına bela olan gıda sorununa çözüm bulma bağlamında gerçekleşmektedir.

Soru: Peki ya ölümlerin gerçek kapsamı? 30, 40, 50 milyon insanın öldüğünü söyleyen çalışmalar var.

RL: Bakın, Büyük İleri Atılım sırasında ölümleri şişiren gerçek bir ev içi üretim sanayii var. Ve bu, güvenilir sayım verilerine ve her türden istatistik manipülasyona dayanıyor. Pek çok ölüm tahmininin temelinde, beklenen normal nüfus artışı ile, gerçek nüfusun ne kadar olduğu arasındaki fark yatıyor. Yöntemler çok şüpheli. Örneğin, gıda krizi sırasındaki zorluklar nedeniyle doğum oranları düşmekte, fakat doğmamış olanlardan bazıları "aşırı ölüm" rakamlarına eklenmektedir.

Ölüm rakamlarını şişirme yönündeki bütün girişimler, Büyük İleri Atılım'a ve Maoist devrime saldırmaya hizmet etmektedir. Ve Batılı araştırmacılar tarafından ölümler için kullanılan nüfus sayımı rakamlarının ilk olarak Deng Xiaoping tarafından yayınlandığını bilmek gerekir. Deng, Mao'ya karşı çıkmış ve 1976 karşı-devrimci darbesine öncülük etmişti. 1980'lerin başlarında ise kolektif çiftçiliği dağıtmaya çalışıyordu ve ölüm sayıları, daha yüksek ölüm sayıları, süregiden

kolektif çiftçiliğin resmi olarak itibarsızlaştırılmasının parçasıydı.

Çoğu zaman anti-komünist Batılı araştırmacıların kullandığı metodolojiye göre eğer birileri ölmüşse bu Mao'nun işidir, ve onlar sadece ölmemiş, Mao tarafından "öldürülmüş"tür,... ve Mao, merhametsiz bir zalim olduğu için halkı "öldürmüştür".

Bu metodolojiyi eleştiren materyaller sunduğumuz <http://thisiscommunism.org> sitesine bakılmalıdır. Mesele şudur: 1970 itibariyle Çin, ilk defa, tarihi gıda sorununu çözebilmişti. Yani Çin yüzyıllar boyunca harap edici kuraklık ve yokluk döngüsü içinde acı çekmişti. Fakat şimdi temel besin ihtiyaçlarını ve gıda güvenliğini sağlama imkanı vardı, dünya kapitalizmine hizmet etmeyen, sürdürülebilir, ihtiyaç bazlı bir tarıma sahip olma imkanı vardı.

Bütün bunlar Büyük İleri Atılım'la ve komünlerin oluşumuyla ilgiliydi. Bütün bunlar halkın sulama ve taşkın önleme işlerinde çalışmak, araziyi islah etmek ve geliştirmek, yeni yarımsal tekniklere hakim olmak ve kırsalda küçük sanayiler kurmak için kolektif olarak seferber edilmesiyle ilgiliydi. Bütün bunlar sosyalist devrimin savunduğu, ortak çıkar için çalışma ruhuyla ilgiliydi.

Kültür Devrimi: İnsanlığın kurtuluşunda bugüne kadarki en büyük ilerleme

Soru: 1966-1976 yılları arasında gerçekleşen Kültür Devrimi'ne geçelim. Bu, Çin Devrimi'nin bir sonraki çok önemli aşaması.

RL: Kültür Devrimi, komünist devrimin ilk aşamasının zirve noktasıydı. Komünist devrimin ilk aşamasının üçüncü "dönüm noktası"ydı... İlk iki dönüm noktası olarak Paris Komünü ve Bolşevik devriminden söz ediyorum.

1976 yılında nihai olarak Kültür Devrimi yenilmiş olduğundan, Çin bugün sosyalist bir ülke değildir. Fakat Çin Devrimi bugün hâlâ ilham vermektedir ve çıkarılabilecek dersler bakımından inanılmaz zengindir. Adil ve kurtuluşçu bir toplum ve dünya isteyen herkes, Kültür Devrimi hakkında bir şeyler öğrenmeli ve Kültür Devrimi'nden bir şeyler öğrenmelidir.

Soru: Fakat Raymond, Kültür Devrimi'yle ilgili büyük yergiler var. Buna ilk olarak nerede başlıyorsunuz ve insanların meseleleri bilimsel bir ışıkla görmesine nasıl yardımcı oluyorsunuz?

RL: Evet, burjuvazi hiçbir zaman Kültür Devrimi'ne yönelik saldırılarından vazgeçmedi. Ve hakikat için gerçek bir mücadele yürütmemiz gerekiyor çünkü bütün bu mesele insan olanakları ile ilgilidir. Kültür Devrimi neyle ilgiliydi? Toplumdaki ve dünyadaki hangi sorunların karşısında yer alıyordu? Gerçek amaçları neydi? Baskın faaliyet ve mücadele biçimleri nelerdi? Gerçekte neyi başardı? Onun üzerinden toplum ve halk nasıl değişti?

Bu soruları ciddi bir sorgulama ve araştırma için sormak bile bizi farklı bir tartışma alanına götürür. Ve bu soruların peşinden bilimsel bir temelle koşarak ve bu soruları bu Şekilde yanıtlayarak, Kültür Devrimi hakkındaki hakikate ulaşırız.

Şimdi, herhangi bir tarihsel dönemi veya kişiliği değerlendirirken, her zaman dengeleyici veya ikincil eğilimler, anormallikler olacaktır. Fakat yanıtlanması gereken ilk ve temel soru Şudur: ele alınan toplumun, toplumsal hareketin, yahut tarihsel kişiliğin temeli nedir? Meseleleri temel olarak karakterize eden nedir?

Kültür Devrimi, modern tarihte ve insanlık tarihinde, on milyonlarca, yüz milyonlarca insanın bilinçli müdahalesi, bilinçli aktivizmi temelinde toplumu devrimcileştirme ve her tür sömürü ve baskıdan zgr bir Şekilde yeniden yapılandırma yolunda en kapsamlı adımdı. Bu yapılırken milyonlarca ve milyonlarca insan dünyaya bakışlarını - yani temel değerlerini, gerçeğe yaklaşımlarını - devrimcileştirdiler ve toplumun değerler sistemi, yahut ruhu dönüştü.

Devrimin geriye dönmesi tehlikesi

Soru: Şu halde Kültür Devrimi'nin özü neydi? Fraksiyonlar, mücadeleler, eleştiriler ve insanların ihbar edilmesine dair pek çok Şey duyuyoruz.

RL: Bunun özüne ulaşmak için, geriye gitmemiz gerekiyor. Biliyorsunuz, Mao devrimin geriye dönmesi sorununa bir çözüm bulmaya alışagelmişti. Tehlikeler işgalden veya saldırıdan değil, geriye dönme ihtimalinden, yani sosyalist toplumun kendisinden geliyordu. Bu, komünist partinin, burjuva kontrol ve tahakkümünü ifa eden yeni bir sömürücü sınıfın aracına dönüşmesi tehlikesiydi.

Biliyorsunuz, yeni bir elitin devlet iktidar organlarının kontrolünü ele geçirmesi ve daha sonra bu organları, sömürü ve baskı ilişkilerini yeniden kurmaya uyarlanması, bu esnada devletin

ismen sosyalist kalması ve sosyalizmin bazı görünüşteki özelliklerinin korunması ihtimal dahilindeydi. Bu, 1964-66'da Çin'de soyut bir sorun değildi.

Az önce Büyük İleri Atılım'dan söz ediyorduk. Batılı ve Sovyet kalkınma modellerinden radikal bir kopuştu bu. Parti içindeki burjuva-teknokratik güçlere indirilmiş bir darbeydi. Fakat 1960-61 gıda krizi nedeniyle ve Sovyet yardımının ve teknik desteğinin aniden geri çekilmesinin sebep olduğu endüstriyel altüst oluşlar nedeniyle bazı ekonomik ve örgütsel ayarlamalar yapmak gerekiyordu. Fakat bu, Komünist Parti içinde kendilerini ekonomiyi ihtiyaç duyduğu hale getirebilecek "ekonomik realistler" olarak tanımlayan muhafazakâr güçlerin önünü açtı. Ve bu güçler intikamla Büyük İleri Atılım'ın ruhunun ve politikalarının altını oymaya çalıştı.

Bu güçler, Komünist Parti içinde devasa bir örgütsel güce sahipti. 1964-65 itibariyle saha kazanıyorlardı. Tutarlı bir programları vardı. Yatırım önceliklerine karar vermek için kâr önlemlerini kullanmak istiyorlardı. Profesyonel elitleri ve "komünist elitleri" dışarı atmak için Sovyet modeline göre hazırlanmış bir eğitim sistemi istiyorlardı. Kültürel alanda fazla güçlülerdi - hayli popüler bir sanat biçimi olan opera, eski feodal temaların ve karakterlerin hakimiyeti altındaydı. İşçilere ve köylülere politikayı unutmalarını söylediler - "bunu Parti'ye bırakın ve siz durmadan çalışın, biz sizin sosyal refahınızla ilgileneceğiz" dediler.

Daha önce izah ettiğim gibi, Parti ve devletin en üst düzeylerinde yer alan bu muhafazakar güçler için temel mesele Çin'i modern, güçlü, sanayileşmiş bir ülkeye çevirmektir. Onlar sosyalizmi böyle tanımlıyordu; onlar bu amaç ve programı savundular ve yapabildikleri yerlerde buna hizmet eden politikalar benimsediler.

Uluslararası düzeyde, Sovyet revizyonistleriyle olan mücadele yoğunlaşıyordu. Mao, dünya çapında gerçek devrimi Sovyetler Birliği revizyonizminden ayırma mücadelesine öncülük ediyordu - Sovyetler de Çin'i tecrit etmeye çalışıyordu. Bu esnada ABD emperyalizmi hızla Vietnam'da ve Kuzey Vietnam'ın Çin'le olan sınırlarında savaşı tırmandırıyordu. Bu revizyonist-muhafazakar güçlerden bazıları, Sovyetler Birliği'yle olan ideolojik mücadeleyi soğutmayı savunuyorlardı ve Çin için, o dönemde var olan haliyle Sovyet modelini benimseme konumundaydılar.

Hatırlayın, Mao'nun Sovyet deneyimini nasıl derinden incelediğinden bahsettik. O, Stalin'in 1930'lardaki tasfiyelerinin Sovyetler Birliği'nde karşı-devrimi önleme sorununu çözmemesini analiz etmişti. Öncelikle, işçi ve köylü yığınları büyük ölçüde pasif bırakılmıştı. Onların, toplumu komünizme doğru ilerletecek program ve planlarla, kapitalizme geri döndürecek programlar ve planlar arasında ayırım yapabilmelerini sağlayacak bilinçli bir anlayış geliştirmemişlerdi. Mao, komünist devrimin dünya-tarihsel sorunuyla ilgileniyordu. Karşı-devrimi, komünist bir dünyaya ulaşma hedefiyle uyumlu olarak nasıl engellersiniz? Karşı-devrimi, kitleleri kendilerini değiştirmede ve toplumu değiştirmede belirleyici, bilinçli bir rol oynayabilecek hale getirerek nasıl engellersiniz? Nasıl partiyi devrimci yolda tutup, nüfuzlu olanların "yerleşip" yeni bir sömürücü sınıf haline gelmesini engellersiniz?

İşte karşı karşıya olunan şey buydu. Ve 1960'ların başlarında Çin toplumunda olanlar bakımından çok keskin bir şekilde kendini ortaya koyuyordu, çünkü kapitalist yolcular iktidara el koymaya hazırdı. Toplumdaki daha geniş durum da onların lehine gidiyordu denilebilir.

Kültür Devrimi'ni başlatmak üzere gençliğin önünün açılması

Soru: Bununla neyi kastediyorsunuz? Mao halen meselelere öncülük etmiyor muydu?

RL: Bakın, revizyonist güçlerin çok fazla yetki ve nüfuza sahip olmasıyla Parti hayli kireçlenmişti... bu büyük bir sorundu. Fakat başka bir büyük sorun daha vardı. Halk da rutini kabul ediyordu. Önceki 17 yıl boyunca halkın maddi ve sosyal refahında büyük iyileşmeler olmuştu. Bu, özellikle eski toplumda büyük acı çeken insanlarda belli bir çekim yaratmıştı, bu tartışılmaz. Aynı zamanda bütün bunların Parti önderliği altında gerçekleştirilmesi nedeniyle pek çok köylüye ve işçiye göre liderleri, eğer kendilerine "komünist" diyorlarsa, iyi olmalı, komünist olmalıydılar. Statükoyla devam etmek için bu iradeyi nasıl delersiniz?

Mao'nun karşı karşıya olduğu durum, ihtiyaç buydu. Ve Kültür Devrimi, atılımı ifade ediyordu. Kitleyi, milyonları içine alacak ve onları aşağıdan seferber edecek bir devrim olmalıydı. Parti'nin devrimci çekirdeğinin öncülük ettiği kitlesel siyasi ve ideolojik mücadele üzerinden kitleler, doğruyu ve yanlış, devrimi ve revizyonizmi anlamaya başladılar. Komünist Parti içindeki burjuva güç merkezlerin siyasi yönden alaşağı etmedeki belirleyici rol bu temeldedir. Kültür

Devrimi, bütün toplumun ve halkın düşüncesinin devrimcileştirilmesine dairdi. Mao, Kültür Devrimi'ni başlatmaya karar verirken, inanılmaz bir risk alıyordu. Uluslararası durumdan, ABD emperyalistlerinin Vietnam'da yaptıklarından ve Sovyetlerin manevralarından söz ettim.

O halde nasıl olup da meseleleri sarsabilir ve bu türden çok önemli bir mücadeleyi başlatabilirdiniz? Mao, dinamizm ve isyan kaynağı arıyordu. Toplumun neresindeydi bu? Mao gençliğe baktı. Onlar, daha yaşlı olan pek çok insan gibi, meseleleri pek de geçmişte nasıl olduğuyla karşılaştırmıyordu... Onlar meselelerin nasıl olabileceğine bakıyordu.

Mao, gençliği katalizörler olarak görüyordu. Gençliğin sorgulayıcı ve isyancı ruhunu serbest bırakmak istiyordu.

O dönemde Kızıl Muhafızlar vardı. Bunlar, devrimci yüksek okul ve üniversite öğrencileri ile öteki gençlerin devrimci örgütleriydi. Protestolar ve gösteriler düzenlediler. Üniversite yöneticilerine derebeyi gibi hareket etmeme çağrılarını yaptılar. Pek çok Parti liderine karşı eleştiriler ortaya koydular. Bu, Kültür Devrimi'nin başlangıcıydı. Kızıl Muhafızlar, Mao'nun ortaya koyduğu "gericilere karşı isyan etmek haklıdır" mesajını yaydılar.

Okullar bir yıllığına kapandı ve hükümet gençlerin eğitimlerini serbest sürdürmelerine izin verdi. Gençler farklı bölgelere yayıldılar, uzaklardaki bölgelere bile ulaştılar ve kendilerine, tepeden bakmaları öğretilmiş olan köylüler gibi insanlarla buluştular. İnsanları, başlarını kaldırıp şu soruyu sormaya teşvik ettiler: "Burada hangi amaçlara hizmet eden hangi politikalar yürütülüyor? Devrim nerede?"

Sosyalizmin çelişkili doğası

Soru: Raymond, kapitalist yolcular gibi ifadeler kullandınız, belki bunun ne olduğunu izah etmeniz gerekir.

RL: Mao, devrimin geriye dönmesi sorunun köklerinin, sosyalist toplumun kendisinin çelişkili doğasında olduğunu keşfetti. Bir yandan sosyalizm büyük bir atılımdır, burjuvazinin sömürsünün ve sınıf egemenliğinin ötesine geçen bir adımdır. Sosyalizm, kitlelerin çıkarına olacak şekilde temel ekonomik ve sosyal değişimler gerçekleştirmeyi mümkün hale getirir ve kitlelerin toplumu dönüştürmesini sağlar.

Diğer yandan sosyalizm, bir geçiş toplumdur. Sınıf ayrımları, sömürsü ve eşitsizlikleriyle kapitalizmden, sınıfsız bir dünya olan komünizme geçiştir. Sosyalizm, eski toplumun ekonomik, sosyal ve ideolojik izlerini taşır. Hâlâ sanayi ve tarım arasında, şehir ve köy arasında ve bölgeler arasında gelişmişlik farkı vardır. Zihinsel ve bedensel emek arasındaki kadın ve erkek arasındaki ayrım devam eder. Hâlâ ödemelerde fark vardır ve para ve fiyat hala kullanımdadır. Kapitalist toplumdaki “devralınanlar”, kapitalizmin tohumlarını taşır. Sosyalizmde ürün değişimi için, ekonomik planlamaya destek olmak ve etkinliğin değerlendirilmesine yardımcı olmak için kullanılan para ve fiyatları ele alın. Paranın ve fiyatların varlığı, karar alımlarını kapitalist yönde, en çok parayı getiren şeyin üretilmesine doğru da yönlendirebilir.

Eski toplumu güçlü tutan baskıcı kurumlar ve fikirler de vardır. Sadece patriarkadan, ırkçılıktan ve ulusal şovenizmden bahsetmiyorum. Bunlar kapitalizmin devrilmesiyle maddi temelleri ortadan kaldırıldıktan sonra “otomatik olarak” yok olmaz. Kendi çaplarında gitmeleri gerekir. Binlerce yıllık sömürücü sınıf fikirleri ve düşünme biçimlerinin de alışkanlık gücü vardır. Komünizme ulaşmak, bu ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin, bu meta ilişkilerinin, bu baskıcı toplumsal kurumların ve fikirlerin üstesinden gelinmesini gerektirir. Bu, bir gecede olmayacaktır. Marx gerçekten de bu geçişin görece kısa olacağını düşünüyordu, fakat bunun yanlış olduğu kanıtlandı. Uzun süreli ve karmaşık bir devrimci mücadele ve dönüşüm sürecini - dünya çapında - gerektirecektir.

Bu yüzden herhangi bir verili zamanda, sosyalist toplumun tarif ettiğim bu doğum lekelerinin nasıl dönüştürüleceği ve sınırlanacağı - hatta bunun yapılabileceği - konusunda bir mücadele olacaktır. Mao, bunun sosyalist yol ile kapitalist yol arasında, komünizmi ilerletmeye devam edecek politikalar ve çizgiler ile, toplumu başka bir yöne götürecektir, kapitalizme geri döndürecek politikalar ve çizgiler arasında bir mücadele olduğunu söylüyordu.

Mao, sosyalist toplumda var olmaya devam eden sosyal eşitsizliklerin ve farkların, para, fiyatlar ve sözleşmelerin sosyalist ekonomide önemli bir rol oynamaya devam etmesinin, içinde, sosyalist toplumda yeni ayrıcalıklı güçlerin ve yeni bir burjuvazinin yeşermesine izin verecek toprağın parçası olduğu analizini yapmıştı.

Bu analizi daha da ilerletti. Sosyalizm altında yeni bir burjuva sınıfın çekirdeğinin, komünist partinin ve sosyalist devletin üst kademelerinde yer aldığını gösterdi. Bunlar kapitalist yolculardır. Onlar bu açıklıkları genişleten ve sömürücü sınıflı toplumdan devralınmış yöntem ve araçlara dayanan politikalar için mücadele ederler ve üretimin nasıl yapılacağını etkileme gücüne sahip oldukları için, yeni bir burjuvazinin yoğunlaşma noktası, sosyalist toplum içindeki sağ kanat ve bizzat parti içindeki sağ kanat haline gelirler. Onlar iktidarı ele geçirmeye çalışıyordu ve işte bu nedenle Mao 1966 yılında Kültür Devrimi'ni başlattı.

Biliyorsunuz, anti-komünist anlatıya göre Mao, kendi çıkarı için sürekli düşmanlar icat eden paranoyak bir despottur. Hayır, Kültür Devrimi, insanlığın dörtte birini içeren bir devrimin yazgısına dairdi. Yeni, özgürleştirici bir dünya için, Çin'i kapitalizme geri götürmek isteyen kapitalist yolculara karşı yürütülen mücadelenin sürdürülmesi hakkında muazzam bir mücadeleydi.

“Bu gerçek bir devrimdi”

Soru: Bize Kültür Devrimi'nin hissiyatı ve akışından biraz daha bahsedebilir misiniz?

RL: Bu gerçek bir devrimdi. İcatlar ve yeniliklerle doluydu. Ortaya çıkışında on milyonlarca insana esin verdi, ancak on milyonlarca insanı da rahatsız etti. Çok sert hale geldi: sokak gösterileri, protestolar, grevler gerçekleşti. Her yerde “büyük karakterlerin afişleri” denilen şeyler asılıydı ve insanlar üzerlerine politikalar ve liderler hakkında yorumlarını ve eleştirilerini yazıyorlardı. Bunlardan bazıları çok sofistike, bazıları çok basitti. Kamu binaları, toplantılara ve tartışmalara açıldı. Adeta küçük gazete taşkını yaşanıyordu. Sadece Pekin'de bile 900'den fazla gazete vardı. Kağıt, mürekkep, fırça, afiş, baskı makineleri, toplantı salonları, hoparlörler ve ses sistemleri de dahil olmak üzere bu tür faaliyetler için materyaller ve binalar bedavaya sunuldu.

Kültür Devrimi işçiler arasında kök salarken, yeni bir şekil aldı. Ülke çapında kırk milyon işçi, muhafazakârlığın yuvası olan belediye ve şehir yönetimlerinden iktidarı almak için karmaşık kitle mücadelelerine ve ayaklanmalara katıldı. Bunlar bazen iş durdurma eylemleri, bazen işi durdurumama eylemleri, bazen kitle gösterileri, bazen gece yarısına kadar süren kitle tartışmaları biçimini alır, bunlara çoğu zaman öğrenciler ve Kızıl Muhafızlar da katılırdı. Afişler

her yerdeydi ve etrafında toplanan kalabalıklar bunları dikkatle okur ve tartışırdı... Söylediğim gibi, çok sert, çok devrimci bir süreçti bu.

Çok yoğun hale geldi. Şanghay'da 1966 sonbaharında, fabrikalarda yaklaşık 700 örgüt vardı. Devrimci güçler seferber oluyordu. Kapitalist yolcular da karşılık veriyordu. Onlar da kitle örgütleri kurmuş, devrimcileri itibarsızlaştırmaya çalışmış ve fiyatları düşürerek insanları satın almaya çalışmışlardı.

Sonunda devrimci işçiler, Maoist liderlikle birlikte, şehir nüfusunun geniş kesimlerini birleştirmeyi başardı. Ocak 1967'de ise şehri yöneten revizyonist kapitalist yolcuların kontrolünü kırdılar. Başlıca belediye binalarına el koydular, iletişim merkezlerinin kontrolünü ele aldılar ve şehirdeki temel ürünlerin dağıtımını örgütlemeye başladılar. Bu, Şanghay "Ocak Fırtınası" idi.

Bundan sonrası olağanüstüydü: halk, şehrin nasıl yönetileceği, ne tür siyasi yapıların devrimin amaçlarına en fazla hizmet edeceği konularında kitle tartışmaları düzenlemeye başladılar. Şehir çapında siyasi yönetimin yeni kurumlarını deneyimlemeye başladılar. Tartışma vardı ve devrimin ilerletilmesinin ihtiyaçlarına hangi tür kurumların, hangi tür siyasi iktidar organlarının denk düştüğü hakkında sorular soruluyordu.

Büyük sorular ortaya koyuluyor ve Kültür Devrimi'nin en üst seviyedeki liderliği tarafından da değerlendiriliyordu. Örneğin, kitlelerin en büyük ve en anlamlı karar alma mekanizmalarını nasıl sağlarsınız? Aynı zamanda, karşı devrimi önleyecek kadar güçlü kurumları ve yapıları nasıl geliştirirsiniz? Nasıl bir taraftan geniş katılım ve tartışmayı sağlarken aynı zamanda devrimci öncülüğü korur ve iktidar kurumlarına devrimci yön verirsiniz?

Bunun nedeni sadece Şanghay gibi bir şehrin kendi başına bir şehir olarak ele alınması değil, devrimin daha geniş ihtiyaçlarını dikkate alan bir hükümet ve iktidar ifası sisteminin geliştirilmeye çalışılmasıydı - örneğin doktorların veya vasıflı teknik personelin ülkenin ihtiyaç olabilecek başka kısımlarına, hatta devrimi desteklemek üzere dünyanın başka bölgelerine gönderilmesi gibi.

Kültür Devrimi'nin ilk bir veya iki yılında böyle bir deneyimleme, tartışma ve değerlendirme süreci işliyordu. Sonrasında "devrimci komite" adı verilen yeni bir siyasi iktidar kurumu

oluşturuldu. Bu kurum büyük kitle katılımıyla, Parti tarafından oynanan özel bir öncülük pozisyonunu birleştirdi. Bu dersler uygulanıyor ve fabrikalar, hastaneler, okullar gibi toplumun temel seviyelerinde değişiklikler meydana geliyordu.

Mao, adetleri, alışkanlıkları ve düşünme biçimlerini değiştirmeyen bir devrim olamayacağını söylüyordu. Ben Sovyetler Birliği'nden bahsederken, Mao'nun "İşbirliği değerleri oluşturulamamışsa fabrikaların, ambarların devlet mülkiyeti neye yarar?" sözünü aktarmıştım. Mao'nun vurguladığı, komünizmin içermesi gerektiğini söylediği şey buydu. Koşulları, düşünme biçimlerini ve değerleri değiştirmeniz gerekir, peki kim ve ne için? Dar öz çıkarlar için mi yoksa insanlığın iyileştirilmesi için mi? İnsanlar, Kültür Devrimi'nin büyük mücadelelerinin orta yerinde bu tür şeyleri tartışıyorlardı. Halk, toplumu ve dünyayı, insanlar arasındaki ilişkileri, kendi bakışlarını ve anlayışlarını, birbirine dolanmış bir süreç içinde dönüştürüyordu. Kültür Devrimi'nin başlarında Mao bu hayati önemde gözlemi yapmıştı. Kültür Devrimi'nin hedefi kapitalist yolcular iken, amacının dünya görüşünü değiştirmek, kitlelerin toplumu ve dünyayı, kendi dönüştürücü rollerini, ideoloji ve ahlak sorularını daha derinden ve bilimsel olarak anlamalarını sağlamak olduğunu söylüyordu.

Kitle tartışması, kitle seferberliği, kitle eleştirisi

Soru: Kültür Devrimi sırasındaki şiddet hakkında ne diyeceksiniz?

RL: Zaman zaman şiddet patlak verdi, fakat bu Mao'nun çağrı yaptığı şey olmadığı gibi, Kültür Devrimi'nin temel özelliği de değildi. Temel mücadele biçimleri, kitle tartışması, kitlelerin politik seferberliği ve kitle eleştirisi idi. Mao'nun yönelimi, resmi olarak basılan ve yaygın bir şekilde dağıtılan belgelerde açıkça ortaya konulmuştu. Kültür Devrimi'ne rehberlik eden 16 Noktalı Kararlar'da, "Tartışmanın olduğu yerde bu, güç yoluyla değil, muhakeme yoluyla yapılmalıdır" diye belirtilmişti. Bu, gizli bir Parti belgesi değildi. Bütün topluma yayılmıştı. Toplumsal ölçekte, revizyonist otoriteye ve kapitalist yolculara karşı keskin bir ideolojik ve siyasi mücadele vardı. Ve söylediğim gibi kapitalist yolcular karşılık verdiler. Gençler arasında, işçiler arasında, aydınlar arasında örgütlendiler. Bu, iki yanlı bir mücadeleydi.

Gerçekleşen şiddete ilişkin olarak... Öncelikle, bu şiddetin Kültür Devrimi'nin - ki söylediğim gibi temel mücadele biçimi bu değildi - kendi sağlam konumlarını korumak ve Kültür Devrimi'ni itibarsızlaştırmak isteyen üst düzey kapitalist yolcular tarafından tahrik edildiği sırada meydana geldiğini anlamak önemlidir. Bu durumda aynı zamanda, kendi gayretleriyle toplumu burjuva etkilerden kurtarmaya çalışırken aşırılıklara giden, halka sert davranan Kızıl Muhafızlar vardı. Bazı insanlar Kültür Devrimi'ni, eski hesaplarını ve ihtilaflarını halletmek için kullanıyordu.

Kültür Devrimi'ni karmaşık hale getiren bir diğer şey, Parti içinde kendilerini Kültür Devrimi'nin taraftarı, hatta "katı taraftarı" diye tanımlayan, fakat gerçekte farklı ve son kertede epey zıt bir "gündemin" peşinden koşan kliklerin, yahut örgütlü grupların bulunmasıydı. Mao ve devrimci önderler, kitlelere meseleleri birbirinden ayırt edecek, dersler ve mücadele biçimleri çıkaracak ve anlayış kazanımlarını sağlamlaştıracak şekilde öncülük etmek zorundaydı. Maoist devrimci önderlik, açıklamalar, talimatlar, gazete yazıları ve sahada müdahalelerle şiddet eylemlerini eleştirdi, kınadı ve bunlara karşı mücadele etti.

Mao'yla birlikte çalışan insanların ne dediğini ve ne yaptığını gerçekten incelerseniz, onların halkı en temel çıkarları ve en yüksek beklentileri etrafında birleştirmek için mücadele ettiğini, yüksek prensipler için mücadele ettiklerini ve halkın tutucu kavgalar tarafından ele geçirilmeye karşı direnmesine karşı yardım ettiklerini görürsünüz. Örneğin Pekin'de bir üniversitede meşhur bir olay olmuştu. Öğrenci aktivistler grup kavgasına tutuşmuş ve bu durum şiddetli bir hale dönüşmüştü. Maoist önderlik, çatışmanın durdurulmasına ve insanların farklılıklarını çözmelerine yardımcı olmak üzere silahsız işçi ekipleri göndermişti.

Sosyalist yeni şeyler

Soru: Sonu gelmez bir mücadele miydi bu? Yani, tüm bunlar nereye gidiyordu?

RL: Kültür Devrimi aşamalardan geçti. 1966-1968 döneminde insanlar ayağa kalkmış, bu üst düzey kapitalist yolculardan çoğu devrilmiş, tarif ettiğim her türden mücadele ve tartışma yürütülmüştü. Daha sonra Kültür Devrimi başka bir biçim aldı. Kazanımları konsolide etmek ve toplumsal ve kurumsal dönüşümle birlikte ileriye taşımak mümkün hale geldi ve bu, süregiden mücadelelerden ve deneyimden kaynaklanıyordu. Temel kurumlarda ve toplumun

yönetilmesinde gerçekleşen bu tür büyük değişiklikler görüyoruz.

Soru: Belki birkaç örnek verebilirsiniz.

RL: Pekala, Kültür Devrimi'nin büyük bir vurgusu, fikirleriyle çalışan insanlar ile sırtlarıyla çalışan insanlar arasındaki tarihsel bölünmenin üstesinden nasıl gelineceği idi. Bu meseleye daha sonra da gelmek istiyorum ama şu anda belirtmek istediğim önemli nokta şu ki, toplumların çoğunda bu, bir mesele bile değildir - bazı insanların fikirleriyle çalışıp bu yetenekleri geliştirmesi, başkalarının ise bunu yapmaması kanıksanmıştır; bu ise eşitsizlik ilişkilerine yol açacaktır. Bu, baskıcı bir bölünmedir ve kapitalizm altındaki eğitim sistemi bunu yeniden üretmeye yöneliktir, bu yüzden de kapitalizmdeki eski eğitim sistemini devralıp onu yaymaya çalışırsanız, bu baskıcı ilişki de kök salar ve yayılır.

İşte bu yüzden, bu akılda tutularak eğitim sistemi tamamen değiştirildi. Öğrencilerin sadece bilginin pasif alıcısı oldukları ve sınıf geçmek için çabalamaya yöneldikleri, öğretmenlerin ise mutlak otorite olduğu eski öğretme yöntemlerine ciddi bir biçimde meydan okundu. Bunun yerine eleştirel bir ruh teşvik edildi. Parti üyelerinin oğulları ve kızları ile profesyonellere özel bir yol veren elit üniversiteye kabul politikaları tamamen elden geçirildi. Köylü ve işçi kökenli genç insanları bu üniversitelere getirme yönünde büyük bir itki vardı. Liseden sonra farklı toplumsal kökenlerden genç insanlar fabrikalarda veya komünlerde iki yıl geçirir, bundan sonra üniversiteye başvururlardı ve giriş sürecinin bir parçası da, komünlerdeki ve fabrikalardaki insanların tavsiyeleri ve değerlendirmeleriydi.

Gerçekten de bambaşka bir yaklaşım vardı; bilginin başkaları üzerinde rekabetçi bir avantaj sağlamanın bir aracı, bireysel başarıya giden bir merdiven, özel kazanç ve prestij kaynağı olduğu şeklindeki burjuva-elitist fikre karşı mücadele vardı. Bilgi, toplumun ve dünyanın hizmetinde, eşitsizlikleri yıkan ve insanlığın çıkarına olacak şekilde dünyayı değiştiren, fikirleriyle çalışmak üzere eğitilen insanlarla bunun dışında bırakılmış insanlar arasındaki çok baskıcı ve derinlere kök salmış bölünmeye karşı mücadele eden bir toplumun hizmetindeydi.

Kültür Devrimi'nden, yeni sosyalist ilişkileri ve değerleri yansıtan, "sosyalist yeni şeyler" denilen şey çıktı.

En heyecan verici atılımlardan biri, “açık kapı” araştırması denilen şeydi. Bilim insanları köylüler arasında deneyler yapmak üzere kırsala gidiyordu. Arazilerin yakınında araştırma istasyonları kurulmuştu. Şehirlerden gelen uzmanlar, köylülerle birlikte melez tohumlar, böceklerin yaşam döngüleri gibi alanlarda ve bilimin başka alanlarında deneyler gerçekleştirdi. Bilim insanları köylülerin yaşamları hakkında, köylülerin sorularından ve bakışlarından bir şeyler öğreniyor, köylüler de bilimsel yöntem hakkında bir şeyler öğreniyordu. Şehirlerde önde gelen eğitim kuruluşları ve araştırma enstitüleri, fabrikalarla, mahalle komiteleriyle ve diğer örgütlerle işbirliği ilişkileri geliştirdi. Halk laboratuvarlara geliyor, laboratuvarlar da halka gidiyordu. Bir mahalle fabrikasından kadınların gelişmiş bilgisayar parçaları üretmesi gibi yenilikçi düzenlemeler vardı - bunlar, bugünün dünya kapitalist sisteminde olduğu gibi aşırı sömürülen taşeron emek olarak değil, halka hizmet eden bir ekonominin parçası olarak çalışıyorlardı... Bu kadınlar araştırma enstitülerine gidip bilgisayarların nasıl kullanıldığını görüyor, enstitülerdeki insanlar da yerel fabrikalara gidiyordu.

Soru: Çok farklı türden bir toplumsal dokudan söz ediyorsunuz.

RL: Kesinlikle. İki farklı dünyadan bahsediyoruz.

“Yalın ayaklı doktor” hareketi vardı. Şehirlerdeki genç insanlar ve genç eğitimli köylüler, koruyucu tıp hizmeti ve temel tıbbi bakım sunmak üzere eğitiliyordu. Kırsalın iki farklı bölgesine gittiler. ırsal alanda olmaları ve koşulların çok ilkel olması nedeniyle onlara “yalın ayaklı doktorlar” deniliyordu, fakat bu, halkın temel sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlıyorlardı. 1,3 milyon çıplak ayaklı doktor vardı.

Parti üyelerinin eleştirilmesi ve kitleler tarafından denetlenmesi vardı; halk Parti üyelerine yönelik eleştirilerde bulunurdu. Bunlar, Kültür Devrimi'nin büyük kabarmaları ve meydan okumalarıyla kurumsallaştırılmış şeylerdi. Fabrika yönetiminde büyük değişiklikler vardı ve “iki katılım” adı verilen pratik hayata geçirilmişti: işçiler yönetime, yöneticiler de üretken emeğe katılıyordu. Kurallar ve yönetmelikler üzerinden uygulanan ve işçileri çoğu zaman makine uzantısından başka bir şeye çevirmeyen eski sıkı kontrol sistemine meydan okundu.

Kültür Devrimi, halkın toplumun büyük sorunlarına ilgi gösterdiği daha büyük bir kültür yarattı. Fabrikalar sadece üretim birimleri değildi. Siyasi mücadele, siyasi çalışma, teorik çalışma

alanları haline gelmişti. Fabrikalarda kültür birlikleri kurulmuştu.

Soru: Geriye gidip, toplumu örgütlemenin rasyonel biçiminin ne olduğuna dair fikrinizin nasıl bir dünya kurmak istediğine bazlı olduğu argümanınızı hatırlayınca, kapitalistlerin ve onlar gibi düşünen insanların “Bir fabrika böyle yönetilmez, bu akıl dışı!” diyeceklerini tahmin edebiliyorum. Sanattan da söz edebilir misiniz?

RL: İşçiler ve köylüler arasında sanatsal faaliyet – şiir, resim, müzik, kısa öyküler, hatta film – alanında patlama vardı. Büyük sanat projeleri ve yeni türden halkçı, işbirliğine dayalı sanatsal girişimler, kırsal ve uzak bölgeler de dahil olmak üzere yayıldı. Kira Toplama Bahçesi figürleri (<http://art-for-a-change.com/blog/2008/09/art-and-chinas-revolution.html>) gibi geniş çaplı kolektif heykel çalışmaları, çok yüksek bir sanatsal ifade ve devrimci içerik düzeyine ulaştı.

Kültür Devrimi aynı zamanda “model devrimci eserler” adı verilen şeyi üretti. Bunlar, bütün Çin’de insanların çok sayıda sanatsal eser hazırlarken model olarak kullandığı öncülerdi. Devrimci model operalar ve model baleler, kitleleri sahne önüne ve merkeze koydu. Bu model çalışmalar olağanüstü yüksek düzeydeydi ve geleneksel Çin biçimleri ile Batılı enstrümanları ve teknikleri birleştirdi.

Güçlü kadınlar da devrimci operalarda baskın bir şekilde öne çıktı. Önceden bale zarafete ve narin bir etkiye sahipken, şimdi baleye atletizm aşılanıyordu. Bu yüzden yalnızca kadınların kurtuluşu temalarıyla ilgilenmiyorlardı ve kadınların çok daha yenilikçi ve atletik biçimlerde dans ettiğini görüyordunuz. Bu model operaların şekillendirilmesi üzerinden yeni sentezler, yeni melez formlar görüyordunuz. İşte süregiden şeyler bunlardı. Farklı Pekin Operası şirketleri kırsalda turneye çıkıyor, yerel kültür gruplarının kendilerini geliştirmesine yardım ediyor ve yerel performanslardan bir şeyler öğreniyordu.

Kültür Devrimi, Çin kırsalında büyük bir toplumsal ve kültürel etkiye sahipti. Kültür Devrimi’nden önce 17 yıl boyunca büyük değişimler olmuştu. Büyük İleri Atılım sonrasında neler olduğundan, insanların maddi yaşamlarının nasıl iyileştiğinden bahsettim. Fakat köy yaşamını örgütlemenin eski biçimleri, ailenin ve geniş ailenin rolü, hayatın kırsalda daha sınırlanmış olması, şehirdeki canlılığa, yoğunluğa ve çeşitliliğe sahip olmaması, muhafazakârlaştırıcı etkiye sahipti. Kültür Devrimi de bunu sarsmaya başladı.

Kültür Devrimi sırasında bir köyde büyümüş biri tarafından yazılmış bir yazı okuduğumu hatırlıyorum. Köylülerin nasıl da oyun ve opera metinlerine erişerek okuma-yazma öğrendiklerini, daha sonra da yerel dil ve müziği bütünleştirdiklerini anlatıyordu. Köylerde spor ve araştırma da dahil olmak üzere kültürel yaşamın nasıl değiştiğini ve bunun halka nasıl birbiriyle buluşma, iletişim kurma ve aşık olma şansı verdiğini anlatıyordu. Yeni bir kamusal alan, eski dar hane ve köy topluluğunun yerini alıyordu.

Aydınların kırsala gönderilmesi

Soru: Kır ve şehirler meselesine hayli değindiniz. Aydınların ve profesyonellerin kırsala gönderilmesi konusunda ne diyebilirsiniz? Bu da hayli ihtilafli bir mesele.

RL: Aydınların ve sanatçıların kırsala gönderilmesi politikaları cezalandırma amaçlı değildi. Kültür Devrimi sırasında sanatçılar, doktorlar, teknik ve bilim çalışanları ve her türden insana işçi ve köylülerin arasına gitme, yeteneklerini toplumun ihtiyaçlarına uygulama, çalışan insanların hayatlarını paylaşma, bilgi alışverişinde bulunma ve halktan öğrenme çağrısı yapılmıştı.

Bize kırsala gitmenin bir cezalandırma biçimi olduğu anlatılmıştır. Ancak işçilerin ve köylülerin üniversitelere gelmesi ve profesyonellerin kırsala gitmesi ödül veya cezalandırma değildi. Kültür Devrimi'nin amaçlarından biri, Çin'de var olan kültürel orantısızlığın kırılmasıydı. Bu, sanatçıların, aydınların ve profesyonellerin şehirlerde yoğunlaştığı, çalışmalarının çoğu zaman fildişi kule misali toplumun geri kalanından, özellikle de kırsalda yaşayan yüzde 80'den ayrı bir şekilde gerçekleştiği bir durumdu.

Profesyonellerin kırsala gönderilmesi politikası, Maoist Çin'in dengeli ve eşitlikçi kalkınmaya ulaşma arayışının daha geniş sosyal-ekonomik bağlamı içinde görülmelidir. Üçüncü Dünya'da kaotik şehirleşme ve çarpık kalkınma krizi vardır: bakımsız gecekondu halkalarının bulunduğu, aşırı büyümüş ve çevresel bakımdan sürdürülemez şehirler; iş bulamayan köylülerin dev göçleri; yoksul köylülerin ve kırsaldaki halkın aleyhine olacak şekilde, şehirlerin refahına doğru eğrilmiş ekonomi politikaları, eğitim sistemleri ve sağlık altyapısı.

Kültür Devrimi toplum çapında, zihinsel ve bedensel emek arasındaki, şehir ve kırsal arasındaki, sanayi ve tarım arasındaki ve erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsizlikleri daraltma ihtiyacı hakkında bir tartışma başlatmıştı. Bu eşitsizliklerin ve açıklıkların ortadan kaldırılması, toplumsal bölünmenin üstesinden gelme ve toplumun bilgisini, anlayışını ve yeteneklerini bir bütün olarak toplumun lehine ilerletme sürecinin parçasıydı.

Soru: Şehir ve kırsal arasındaki eşitsizliklere dair yaptığınız vurguyu anlayabiliyorum. Fakat neden aydınların kırsala gönderilmesine bu denli vurgu vardı? Bazı insanlar aydınlara fiziksel emeğin içinde yer alma, çiftçilik yapma ve fabrikalarda çalışma emrinin verildiğini, meselenin sadece bu olduğunu varsayıyor. Buna nasıl cevap veriyorsunuz?

RL: Burada gerçekten kavranması gereken şey şu ki, Kültür Devrimi bu dünya-tarihsel soruna, daha önce bahsettiğim ve şimdi daha derinlere inebileceğim, zihinsel ve bedensel emek arasındaki büyük uçuruma yöneliyordu.

Bugün insanların çoğu her zaman için sırtları ve elleriyle çalışan insanlar ve zihinleriyle çalışan insanlar olacağını değişmez bir veri olarak kabul ediyor. Bu bölünmenin gerçekten de uzun, çok uzun zamandır var olduğu da kesinlikle doğrudur. Bu binlerce yıl geriye giden ve erken dönem insan toplumunun sınıflara bölünmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu yüzden insan toplumunda, entelektüel yaşamın ve faaliyetin, yönetme ve toplumun işlerini yürütme sorumluluklarının, sanatsal ve kültürel işlerin toplumun çok küçük bir diliminin uzmanlık sahası olduğu koşullar olmuştur. Ancak bu, insan toplumunun gelişme biçiminin ürünüdür; özellikle de sınıfların ortaya çıkışının ve toplumun küçük bir kesiminin başkalarının emeğini ve emeğinin ürününü kontrol ettiği sömürüye dayalı ekonomik sistemlerin ortaya çıkışının sonucudur. İnsanoğluluyla “bütünleşik” değildir.

Zihinsel ve bedensel emek arasındaki bölünmenin iki büyük etkisi olmuştur.

Bunlardan biri, bu “zihinsel emek” biçimleri içinde olan insanların bazı avantajlarının ve ayrıcalıklarının olması, bu faaliyetlere girebilmenin bile böyle olması ve buna eşlik eden daha üst bir sosyal statünün olmasıdır. Açıktır ki, sömürü sistemini korumak ve başkalarının emeğinin ödülüne el koymak için baskıcı yönetim uygulama araçlarının kontrolüne sahip olan toplum yöneticileri vardır. Bunlar toplumdaki temel karar alma mekanizmalarını kendi tekellerine

alirlar. Onlari statüsü yönetici statüsüdür ve zihinsel emekle bedensel emek arasındaki çelişki antagonistik bir çelişkidir. Fakat yönetici olmayan, ancak temel olarak zihinsel emek içinde yer alan insanlar da avantajlara ve sosyal prestije sahiptir. Bedensel emek içinde yer alanlara gelince, onlar ast bir konumda, “yoğun emekleri için iyi” olan bir konumda yer alır ve sonra yuvarlanıp giderler. Tarihsel olarak da bedensel emek değersiz görülmüş ve onlara tepeden bakılmıştır.

Ancak bu işbölümünün başka bir negatif etkisi daha vardır. Çalışan halk kitleleri yığınla saatlerini sadece bunu yaparak, çalışarak, angarya ve tekrar koşullarında, genellikle de başkalarının kırbağı veya efendiliği altında çalışarak geçirirler. Onlar fikirlerle çalışma alanına girme, toplum hakkında bir anlayış edinme, toplumun işlerini yönetme sorumluluğu alma şansına sahip değildir. Diğer yandan temel olarak zihinsel emek içinde yer alan kişiler genellikle üretken faaliyetten kopar ve bu onların tam kapsamlı gelişmelerine ve dünyayı anlamalarına köstek olur. Şehirlerdeki insanlar doğal dünyada koparlar, kırlardaki insanlar ile çok tecrit olmuş hayatları sürdürebilir ve tamamen doğayla mücadele içine saplanabilirler.

Komünizm biliminin kurucuları olan Marx ve Engels, bu işbölümünün ve sınıf antagonizmalarının, komünist devrimin üstesinden gelmesinin gerekeceği temel bir sorunu yansıttığı ve güçlendirdiği tespitini yaptılar. Onlar, zihinsel ve bedensel emek arasında yeni ve daha yüksek bir birliğin kurulacağı - halkın hem üretici hem de yaratıcı olacağı - bir müstakbel komünist toplum öngördüler. Fakat buraya erişmek karmaşık bir süreçtir... Ve tartıştığımız birçok meselede olduğu gibi, komünist devrimin ilk aşaması üzerinden oluşan öğrenme eğrisinden öğreniyoruz.

Stalin yönetimi altındaki Sovyetler Birliği, bu kafa-kol çelişkisini çeşitli biçimlerde ele almaya çalıştı. En büyük girişimlerden biri, işçi sınıfı kökenli insanların yönetim ve otorite konumlarına getirilmesinin savunulması oldu. Kaynaklar, işçilerin eğitilmesine ayrıldı. Bu, eski toplum üzerinde büyük bir ilerlemeydi. Fakat biliyorsunuz, sadece işçileri yönetici konumlara getirmek sorunu kendi başına ve kendi içinde çözmez. Zira Mao'nun işaret ettiği gibi eğer bu işçiler burjuva bir dünya görüşüne sahiplerse, yeni konumlarında kitlelerin geniş çıkarına aykırı hareket eden, “mütevazı kökenli kodamanlar” haline gelebilir.

Kültür Devrimi, zihinsel-bedensel emek çelişmesine farklı şekilde yaklaşıyordu. Örneğin, söylediğim gibi, sadece işçileri yönetime koymakla yetinmiyor, bütün bir yönetim kavramını devrimcileştiriyordu. Farklı görevlere ve sorumluluklara girişilmesine ilave olarak kitleler, toplum ve dünya hakkında büyük toplumsal, siyasi ve ideolojik sorunları ele almaya yönlendiriliyordu. Bu yüzden kafa-kol çelişkisi Kültür Devrimi'nde, Sovyetler Birliği'ne nazaran daha tam bir şekilde ele alınıyordu. Bu sadece "işçilerin savunulması" değildi. Gençlerin ve aydınların kırsala gönderilmesi politikası, bunun başka bir önemli kısmıydı. Aydınların çalışan insanların yaşam deneyimlerinden öğrenmesinin, bilgi paylaşmasının ve entelektüel çalışmalarının nasıl olduğuna dair canlı bir his kazanmalarının sağlanması, toplumun dönüştürülmesi ve devrimcileştirilmesi yönündeki daha geniş projenin parçasıdır. Bu pek çok insan için çok heyecan verici ve çok anlamlıydı. Kültür Devrimi sırasında büyümüş ve genç bir kadın olarak kırsala gitmiş bir edebiyat öğretmeni tanıyorum. Buna dair yazmıştı. Şehirde aydın geçmişine sahipti. Köylülerin yanında çalıştı, yerel dilleri öğrendi, köylülerle teoriye girişti... Ve bu onun için hayatı dönüştüren, inanılmaz bir deneyimdi. Bu toplumda ise gençler için amacı olan bir yaşam yoktur.

Soru: Fakat insanlar size, ABD gibi bir ülkede, kendi hayatınız için kendi amaçlarınızı belirleyebileceğinizi söyleyecektir.

RL: Bakın, 1968-69 yıllarında ABD'de eğer üniversite eğitimi veya tecili olmayan bir gençseniz, Vietnam halkına karşı soykırım işlemek için orduya alınma şansınız vardı. Bu bir hayat amacı mı? Çin'de genç insanlar ve profesyoneller yeni bir dünya yaratmanın parçası olarak kırsala gidiyordu.

2005'te New Orleans'ı vuran Katrina kasırgası sonrasında her türden insanın - hemşireler, mühendisler, sürücüler - yardım için oraya gitmek istediğini hatırlıyorum. Fakat bu mümkün değildi, en azından geniş ölçekli olarak olamadı... ABD toplumu böyle oluşmadı. Yani, gerçek toplumsal önceliklerin toplumda olanları canlandırdığı bir toplum değil. Katrina'yı takip eden Paskalya tatili sırasında da ülkenin farklı kısımlarından üniversite öğrencilerinin, kitlelerin yaşamlarını yeniden inşa etmesine katılmak üzere New Orleans'a gittiğini hatırlıyorum. Fakat bu küçük ölçekli ve hayli geçici bir süreçti.

Bunun istisna değil, norm olduğu bir toplum hayal edin. İnsanların ortak iyilik için çalışma, becerilerini ve enerjilerini buna uygulama imkanına sahip olduğu ve toplumsal kararların da bunu ilerletmek için alındığı bir toplum... Katrina'da gördüğümüz türden bir darbe karşısında devlet iktidarından destek geldiğı, ancak iktidarın "destekle boğmama" konusunda titiz olduğu, bir başka deyişle insanların yeni şeyler denemesi ve yeni yönlere gitmesi için alan bulunan bir toplum hayal edin.

Devrimci Çin'de sanatçılar, doktorlar, teknik ve bilim çalışanları ve her türden insana işçi ve köylülerin arasına gitme, yeteneklerini toplumun ihtiyaçlarına uygulama, çalışan insanların hayatlarını paylaşma, bilgi alışverişinde bulunma ve halktan öğrenme çağrısı yapılmıştı. Çok sayıda genç ve profesyonel insan da Kültür Devrimi'nin "halka hizmet etme", kırsala gitme ve başkaları için örnek teşkil etme çağrısına karşılık verdi. Halkın yüksek çıkarlarına yönelik çağrılar ve halka hizmet etme tutkusunu vardı. Bu ise ortaya büyük bir soru çıkardı: "Hangisi daha önemlidir: Vasıflı bir doktorun şehirde ayrıcalıklı bir hayata sahip olma "hakkı" mı yoksa sağlık hizmetlerinin, kırsaldaki insanlar düzgün bir tedavi hakkına sahip olacak şekilde yaygın bir şekilde var olması mı?" Bu temel bir soruydu, zira Kültür Devrimi'nin arifesinde, hükümetin sağlık harcamalarının yüzde 70 ila 75'i, nüfusun ancak yüzde 20'sinin yaşadığı şehirlerde yoğunlaşmıştı. 1970'lerin başları itibariyle, herhangi bir verili anda, şehirlerin tıbbi personelinin yaklaşık üçte biri mobil ekipler olarak kırsaldaydı. Bu muazzam bir şeydi.

Fakat bu atılımlar ne kadar büyük olsa da, hâlâ bu bedensel ve zihinsel emek çelişkinin nasıl çözüleceğine ilişkin, Mao'nun ve devrimci önderliğin aydınlarla toplumun diğer kesimleri, özellikle de eskiden ezilen ve sömürülen kesimleri arasındaki farkların üstesinden gelinmesine nasıl yaklaştığına ilişkin sorunlar mevcuttu.

Soru: Ne tür sorunlar?

RL: Buna daha sonra, Bob Avakian'ın komünizmin yeni sentezinden bahsederken geleceğim. Fakat aydınların kırsala gönderilmesi sorunu bakımından... Buna önemli ölçüde, "aydınları yeniden biçimlendirme" fikri yön veriyordu. Bu sorunluymuştu. Tabii o dönemde Çin'de kullanılan bu söz, anti-komünist tercümesinde olduğu gibi "aydınların düşünmeye son vermeye zorlanması" anlamına gelmez. Bu, elitist tutumlara karşı mücadeleyi içeriyordu. Ancak yaklaşım tek

tarafliydy. Adeta aydınlar, sırf zihinsel emek içinde yer aldıkları ve bununla bağlantılı ayrıcalıklara sahip olduğu için toplumdaki sorunların kaynağıymış gibi. Bu doğrultuda onların, aydınların değerleri ve düşünceleri de seçip ayrıldı.

Zihinsel ve bedensel emek arasındaki bölünmenin üstesinden, aydınların ayrıcalıkları ve önyargıları kaldırılarak gelinebileceği şekilde tek yanlı bir vurgu vardı. Evet, onların toplumda işgal ettikleri özel konumdan gelen elitist tutumlar ve değerler vardır. Fakat işçiler ve köylüler de burjuva ideolojisinden etkilenmiştir ve buna aydınlara karşı hınç veya onlara boyun eğme de vardır. İnsanlığı kurtaracak kişiler olmanın parçası olarak, herkesin düşüncesi dönüştürülmelidir. Benim söylediğim şey, genel olarak Kültür Devrimi'nin zihinsel emek ve bedensel emek arasındaki çelişki üzerine çalışmada gerçek bir ilerlemeyi ifade ettiğidir. Bu çığır açıcıydı. Fakat ihtiyaç duyulan tam sentez değildi. Buna daha sonra gelebiliriz.

“Hatıraya dayalı tarih”te yanlış olan nedir?

Soru: Kırsala gitmenin ne kadar kötü olduğuna ve insanların nasıl acı çektiğine dair hatıralar var. İnsanlar bu hatıraları ne yapmalıdır?

RL: Hatıralarla ilgili bir şey vurgulayayım – ki bütün iyi tarihçiler aynı şeyi söyleyecektir. Bazı hatıralar gerçekten de yazarın içinde yaşadığı bütün bir tarihsel dönemin ana hatlarını ve eğilimlerini yakalayıp analiz edebilir, ancak çoğu, yazarın doğrudan deneyimledikleriyle sınırlı olma eğilimindedir. Hatıralar genellikle bilimsel araştırma ve sentez çalışmaları değildir – tabii yine söylüyorum, bunun istisnaları olabilir ve vardır. Her zaman tarih dediğimiz geniş, muhtelif ve karmaşık toplumsal resmi yakalamaz, farklı ve birbiriyle çatışan sosyal ve sınıfsal güçlerin, toplumda ve dünyada birbiriyle mücadele eden program ve planların özüne ulaşmazlar. Bu onları faydasız kılmaz; bazı şeylere ışık tutabilirler, fakat onların ne olduğu, sınırlarının ne olduğu konusunda uyanık olmamız gerekir. Daha büyük toplumsal dinamikler vardır ve herkesin bireysel deneyiminin bağlamını bunlar oluşturur.

Büyük bir toplumsal altüst oluşun yaşandığı, buna bazı insanların ayrıcalıklarını kaybetmesinin, bazılarının ana hatlarıyla haklı olan bir davada aşırılığa gidilmesinin kurbanı olmasının da dahil olduğu Kültür Devrimi gibi bir durumu ele aldığınızda mesele çok karmaşık hale gelir. Bir Sovyet

devrimi tarihçisinin hatıra literatürüyle ilgili bir tartışmasını okuyordum. Bu tarihçi, Fransız Devrimi gibi büyük bir olayı anlamaya hiçbir zaman kişisel hikayelerle - “başımından geçenler”, “duyduklarım”, vs. - muvaffak olamayacağını söylüyordu. Ancak mesele Stalin döneminde Sovyet devrimi olduğunda sözlü tarih temelinde büyük analitik genelleştirmeler yapılmasına tamamen izin verildiğini söylüyordu. Bu, Kültür Devrimi için daha da fazla geçerlidir. Bizim bu mülakatta ele aldığımız her şeyi, Kültür Devrimi'nin temel nedenlerini ve temel karakterini hatıra literatürü üzerinden anlayamazsınız.

Bu metodoloji noktasını akılda tutmak gerekir. İlave olarak, burjuvazinin komünizme karşı saldırılarının parçası olarak ABD toplumunda, okullarda sadece bir tür hatıralar, Kültür Devrimi'nde kendi ayrıcalıklarını saldırı altında gören kişilerin şikayetlerinden oluşan hatıralar görülür. Bu, başka bir ülkeden gelen, köleliğin tarihi, Jim Crow ve ABD'nin kuzeyindeki baskı ve ayrımcılık hakkında hiçbir şey bilmeyen birinin, sadece, azınlıklar için pozitif ayrımcılık uygulayan bir üniversitede kabul görmediğine ilişkin anılarını okuyarak 1960'lar ve 1970'leri anlamaya çalışmasına benzer.

Mao'nun son büyük savaşı

Soru: Raymond, Kültür Devrimi'nin akıbetine geçelim. Kültür Devrimi'nin iki aşamasından - erken dönemlerdeki büyük altüst oluşlardan ve sonrasındaki konsolidasyon ve dönüşümlerin bir kısmından - söz ettiniz. Kültür Devrimi'nin son yıllarında ne oluyordu?

RL: Daha önce söylediğim gibi Kültür Devrimi 1966 yılında başladı ve tarif ettiğim aşamalardan geçti. 1970'lerin başları itibariyle, sınıf mücadelesi keskinleşiyordu. Karmaşık bir durumdu. Gerici güçlerin Kültür Devrimi'ne karşı direnci ve muhalefeti vardı. Kitlelerin arasında Kültür Devrimi'ni savunmak ve ileriye taşımak için mücadele eden gerçekten radikal zihniyetli kişiler vardı. Bazı dönemlerde onlarla birlikte olan, bazı başka dönemlerde pek de heyecan duymayan insanlar vardı... Ve sadece ona karşı çıkan geri insanlar vardı. Daha önemlisi, kapitalist yolcular kendi programları etrafında mobilize olmaya devam ediyorlardı... Kültür Devrimi'nin ilk yıllarında büyük darbeler ve yenilgiler almalarına rağmen.

Mao, iktidarın ele geçirilmesinden sonra açılan iki yolu - kapitalist yol ve sosyalist yol - analiz etmişti. Bu, birkaç yıl gibi bir süreye ait bir durum değildir. Görece uzun bir sosyalist geçiş döneminin tanımlayıcı özelliğidir. Mao aynı zamanda şunu da vurgulamıştı: bu, komünizme varıncaya ve dünya toplumunun sınıflara bölünmesine son verinceye kadar çözülmüş bir sorun değildir.

Mao, kapitalist restorasyon tehlikesi için ikazda bulunmaya devam etti. Kitleler sosyalizm altında devlet iktidarına sahipti, ancak devrim devam etmeliydi. Daha önce konuştuğunuz gibi, söz konusu olan sınıflı toplumun kalıntıları - şehir ve kırsal arasında devam eden farklar, ortadan kalkmayan uzmanlaşma hiyerarşisi, paranın hâlâ ekonomi yönetiminde bir rol oynaması, zihinsel ve bedensel emek arasında bu uçurumun olması - idi.

Eski fikirlerin ve değerlerin, alışkanlığın gücünün, gelenekle devam edilmesinin, ona boyun eğilmesinin, "denenmiş ve doğru" yolların korunmasının, vs. etkileri vardır. Kadınların toplumdaki konumu, kadınların tam kurtuluşunun gerçekleşmesi, patriarkanın kökenlerine ve çeşitli biçimlerdeki varlığına karşı mücadele yürütülmesi - bunlar sosyalist geçişin hayati önemde sorunlarıdır.

İktidardaki devrim bunlarla karşı karşıyadır.

Soru: Sosyalist toplumun genel karakterinden ve karşı karşıya olduğu genel zorluklardan söz ediyorsunuz. Fakat bu, Kültür Devrimi'nin aşamaları bakımından ne ifade ediyordu?

RL: Özgün durum, devrimcilerin karşı karşıya olduğu somut durum, 1973'ten 1976'ya kadar olan dönemde çok zorluydu. Ve mesele sadece o dönemde Çin'de ne olduğu değildi. Mesele bütün bir uluslararası durum ve bunların Çin'deki sınıf mücadelesini nasıl etkilediği ve ona nasıl nüfuz ettiğiydi. Olanların temel boyutlarının sadece bir kısmına değinebilirim.

1970'lerin başlarındaki uluslararası durumla başlayayım. Sovyetler Birliği'nin Çin'e saldırması ihtimali de dahil olmak üzere, büyüyen bir savaş tehlikesi vardı. İnsanlar bunu bilmiyor olabilir, fakat 1970'lerin başları itibarıyla dünyada kara birliklerinin en fazla yoğunlaştığı yer Çin-Sovyet sınırıydı ve iki ordu karşı karşıyaydı. Aynı zamanda Çin'de, önceden Kültür Devrimi'nde öncü rol oynamış kişilerin apaçık ihaneti de dahil olmak üzere bazı gelişmeler olmuştu. Bu halk arasında büyük bir kafa karışıklığına yol açtı ve bunun düzgün bir şekilde ele alınması ve anlaşılması

gerekiyor.

Bu dönemde Mao'nun ve devrimcilerin karşı karşıya olduğu belirleyici zorluklardan biri, bir taraftan Kültür Devrimi sürdürülürken savaş tehlikesiyle nasıl yüzleşileceği idi. Deng Siaping ve Chu-En-Lay gibi üst düzey parti liderleriyle bütünleşmiş olan bazı kapitalist yolcular, bu keskin ve endişe verici uluslararası durumu, Kültür Devrimi'ne son vermek için kullanmak istiyordu. Onların argümanı şuydu: "Bu Kültür Devrimi artık yeter, modern bir ordu ve etkili bir ekonomi yaratma işine geçmemiz gerekir." Onlar bununla, kapitalist bir ekonomiyi ve orduyu kastediyorlardı. Parti'nin en üst düzeylerinde kendi programları için mücadele ediyor ve toplum içinde sosyal güçleri mobilize ediyorlardı.

Parti'de, hükümette ve orduda hâlâ büyük güçleri vardı. Ve bir biçimde kitleleri cezbediyorlardı. Çin'in dünya ekonomisiyle bütünleşmesi halinde toplumun daha iyi hale geleceğini, çalışan insanların yaşam standartlarının yükseleceğini, Çin ekonomisinin güçleneceğini ve savaş tehlikesini karşılayabilecek daha iyi bir durumda olacağını söylüyorlardı. Daha ayrıcalıklı arka planları olan gençlere, Kültür Devrimi'nin onları kariyerden "yoksun bıraktığını" söylüyorlardı.

Mao ve Parti içindeki devrimci merkezler, kitleleri tarif ettiğim bu durumla mücadele etmek üzere yönlendiriyorlardı. Kitlelere, işçi ve köylü kökenli gençlerin üniversiteye girmesi de dahil olmak üzere eğitimdeki yeni değişiklikleri, operalar gibi devrimci kültürel çalışmaları, fabrikalardaki yeni tipte yönetimi, gençlerin kırsala gitmesiyle ilgili konuştuğumuz her şeyi savunmaları için öncülük ediyorlardı. Devrimcilerin yürüttüğü, karmaşık bir mücadeleydi. Halka, kapitalist yolcuların istikrar adına altını oymaya ve itibarsızlaştırmaya çalıştığı şeyleri, kendi verdikleri isimle "sosyalist yeni şeyleri" savunmaya çağırıyorlardı. Ve devrimciler sadece Kültür Devrimi'nde kazanılanları müdafaa etmeyi değil, aynı zamanda toplumu ve halkın düşüncesini devrimcileştirme mücadelesini sürdürmeyi savunuyorlardı.

Onlar Marksist teorinin incelenmesini savunuyorlardı. Kapitalist yolcuların programını ve çizgisini ifşa ediyorlardı. Topluma, Çin'deki kitleler için ve komünizm davası için büyük işler yüklüyorlardı... Kapitalist yolcuların Kültür Devrimi'nin kazanımlarını geri çevirme girişimlerini alt etme mücadelesinde büyük işlerdi bunlar. Ülkede protesto gösterileri patlak veriyordu: bunlardan bazıları kapitalist yolcular tarafından, bazıları onlara karşı devrimci kitleler tarafından

örgütleniyordu. Devrimciler her zaman, bu karmaşık mücadelede kitlelerin bilinçli aktivizmini seferber etmeye çalıştı. Mücadele, keskin sapma ve dönüşlerden geçti. Uzayıp yoğunlaştıkça, kitlelerin farklı kesimlerinin psikolojisini etkiledi. Erken aşamalarında Kültür Devrimi'yle birlikte hareket eden bazı kişiler şimdi geri çekilmeye başlıyordu. Bu sınıf mücadelesinin gerçekliğidir. Fakat devrimciler bütün bunların karşısında, meseleleri halletmek ve inisiyatifi yeniden ele almak için çok çetin mücadele yürüttü. Bu mücadele, *"Mao'nun son savaşı"* idi. Kahramancaydı ve çığır açıcıydı.

Yine bu 1973-1976 dönemindedir ki, Mao ve onun önderlik ettiği devrimciler, sosyalist toplumun doğası, sosyalizm altında sınıf mücadelesi ve komünizmin amacı konusundaki anlayışımıza önemli teorik katkılar yaptılar. Devrimciler ayrıca bazı ikincil hatalar da yaptılar ve bunlar da önemli dersler içermektedir. Bunlar meseleye dair sadece birkaç fırça darbесidir. Mao'nun *"son büyük savaşı"* ve buradan çıkarılan dersler hakkında derin bir analiz için Bob Avakian'ın *"Mao'nun Ölümsüz Katkıları"* isimli kitabı ve *"Dünyayı Fethetmek? Enternasyonal Proletarya Buna Zorunlu ve Muktedir"* broşürü incelenmelidir. (Editör Notu: Bu önemli yazının Türkçesi için bakınız: <http://yenikomunizm.com/dunyayi-fethetmek/>)

Mao Zedong, Eylül 1976'da öldüğü zaman bu durum, Parti içindeki gericiler açısından bir işaret oldu. Ekim ayında bir askeri darbe gerçekleştirdiler. Derhal Parti'nin üst kademelerindeki devrimci çekirdeğe karşı harekete geçtiler ve ülkenin temel önemde bölgelerine askeri birlikler konuşlandırdılar. Buna karşı direniş vardı, fakat direniş hızlı ve sert bir şekilde ortadan kaldırıldı; çok sayıda insan tutuklandı ve idam edildi. Çin'de sosyalizm yenilmişti. Komünist devrimin ilk aşaması böylece sona erdi.